

קניין תורה

יו"ל ע"י ועד מפעל התורה "תורתך שעשועי" דק"ק תולדות אהרן
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

חג הסוכות תשפ"ז

עמוד הש"ס לשבוע הבעל"ט: סנהדרין ג. - ג.

עיונים והארות בסדר לימוד ושינון 'עמוד היום'

חדוּתָא דְאִוְרִייתָא

נערך ע"י הר"צ ר' נתן גוטליב מו"צ בהוצעה החרדית ומרבני קהילתו הק'

מאמר מיוחד אודות הפולמוס בנושא:
'גבינה צהובה' כהיום
האם צריך להמתין שש שעות לאכול בשר?
וכן האם מותר לאכול תולעים של גבינה קשה?

אכל גבינה קשה אין לאכול בשר עד שיעבור שש שעות.
ונחלקו גדולי דור האחרון בדיון 'גבינה צהובה' כהיום,
האם דינו כגבינה קשה ויש להמתין אחריו ו' שעות, או לא?
ונבאר בקצרה הדין ודברים, והמסתעף הלכה למעשה:

מקור הראשון על דין גבינה קשה:

המקור שיש להמתין שש שעות אחר אכילת גבינה קשה, נמצא באיסור והיתר הארוך (שער מ' סימן ז').
וז"ל, אם אוכל גבינה ישנה שעברו עליה ששה חדשים, וכן כל גבינה המתולעת ^א, מדת חסידות ופרישות
ונכון לכל בעל נפש שלא לאכול אחריו בשר, לפי שממשיך גם כן הטעם בפה זמן ארוך, עכ"ל ^ב.

הרבה נוהגים שלא לאכול בשר אחר גבינה קשה:

ורבינו הרמ"א בדרכי משה (סי' פט אות ב) העתיק דברי האיסור והיתר והוסיף בזה"ל: וכן הרבה נוהגים
שלא לאכול בשר אחר גבינה קשה הנדבקת בין השיניים, כמו שאין אוכלין גבינה קשה אחר בשר עכ"ל ^א.

דברי הרמ"א בשולחן ערוך 'טוב להחמיר':

ובהגהותיו על השו"ע (סי' פט סעיף ב) כתב הרמ"א וז"ל, נוהגין שכל שהגבינה קשה אין אוכלין אחריה
אפילו בשר עוף, ויש מקילין, ואין למחות, מיהו טוב להחמיר. עכ"ל.
ומפורש בלשונו שאין חיוב גמור להמתין שש שעות אחר אכילת גבינה קשה, רק טוב להחמיר.

גדר גבינה קשה:

והנה הט"ז (סק"ד) כתב שגדר גבינה קשה הוא רק כשמושך טעם הרבה דהיינו גבינה מתולעת, או
שעירבו בגבינה חלב קיבה שהוא חלב חמוץ מאוד ולכן נמשך טעם הגבינה הרבה.

א. ויבאר להלן האם מותר לאכול התולעים של גבינה.

ב. והנה יש שני טעמים שצריך להמתין שש שעות אחר אכילת בשר:

א. מפני שמושך טעם שש שעות

ב. מפני בשר שנשאר בין השיניים, ובלשון האו"ה מפורש הטעם שיש להמתין אחר גבינה קשה - הוא מפני שמושך טעם.

ג. וכי"כ הרמ"א בתורת חטאת (נכלל שו"ד ב), ומפורש בלשון הרמ"א הטעם שצריך להמתין מפני שנשאר גבינה בין השיניים, ולא מפני שמושך טעם כדברי
האיסור והיתר שם.

עמ' א / הפולמוס:
גבינה צהובה כהיום
כמה זמן צרכים להמתין
ובדין תולעים
שבגבינה קשה

עמ' ב / סיפור לחג:
מעשה
שני אתרוגים

עמ' ד / שמחת התורה:
שו"ת
בהלכות החג

עמ' ו / מבי מדרשא:
האם יש מקום
לבדוק ארבעת מינים
בזכוכית מגדלת

עמ' ז / דרכי קניין התורה:
גליון מיוחד במינו:
על מבנה מערכת
הזכרון ועולם הנפלא
של המח האנושי

עמ' טו / משיב כהלכה:
בדיני נדרים
והאם מנהגים שונים
צריכים התרה

א פריילאגן יום טוב!
וואונטשט ועד מפעל התורה 'תורתך שעשועי'

הפולמוס בענין:

ובכן, בשביל הצלת המקום מכיליון - היה הכרח להתחיל הכל מבראשית, ולבסס שם חיי קהילה יהודיים על טהרת הקודש. ובכן, מי מוכן לארוז את חפציו ולצאת לגור בקצה העולם - כפשוטו?! בלי מזון ומחיה כשר מדי יום ביומו, ושאר צרכי דת ההכרחיים?!

אכן, זכור לטוב הצדיק רבי שמשון, שמלבד שאר פעולותיו הרבים לחיזוק כל סוגי האנשים לעבודת ה', לקח דבר כזה לידי, והחליט שבכח התורה הקדושה אפשר להצליח הרבה בדבר. וממחשבה למעשה, הציע הדבר להקים ולייסד "כולל" בעיר סנטיאגו שמה במדינה.

לא היתה זו מן המלאכות הקלות שבמקדש כלל וכלל. לייצר גרעין של אברכים חשובים שייאותו לנדוד למקומות ינחדים, התגלה כדבר מורכב ביותר. אבל בסייעתא דשמיא התלקטה קבוצה ראיה כעשרה אברכים מופלגים שהתאימו לכך, הובאו לשם כל ספרי היסוד הנצרכים, אכלה שמפארים את שאר הכוללים החשובים שבארץ ישראל ובעולם. וכך נפתח הכולל, בתקווה שמעט מן האור יגרש הרבה מן החושך.

תנאי המזימה היו בקשיים שונים, וחזרו לכאמה שנה לאחור. למשל חלב ישראל, לא היה דבר של מה בכך. היה צורך לשלוח מפקח אל הרפת שיעמוד בשעת החליבה, משם הובא כחלב גולמי שאותו היה עליהם להרתים, ואת חלקו הפכו לגבינה באופן שעשו לפני שנים רבות, את הלאם שבית לבדן, אחד האברכים שניע פרק בהלכות שחיטה, ובנוסף לכך, הוציא מדיי חדישים שוחט ירא שמים מארגנטינה, ובמשך יומיים התנהלה שחיטה של עופות ובקר, שממנה אכלו בשבועות שלאחר מכן.

התקרבו ימי חג הסוכות. ובכן מה עושים?

בימינו, אף שיש קושי 'בהתאמת' ארבעת המינים לחג הסוכות ובקנייתן - שעולים דמים מרובים, אולם אין כל קושי בהשגת הארבע מינים. כל ילד בגיל חינוך, וזכה היום ללענע מינים כשרים ומהודרים שספק אם היו דוגמתם במרבית קהילות ישראל בעבר, ברחבי רוסיה ואירופה, שם לא זכו ליותר מאתרוג אחד או שניים ושאר המינים כשרים, שעליהם בירכו בזה אחר זה כל אנשי הקהילה למגדול ועד קטן.

אבל בצ'ילה, לפחות באותה תקופה שבה נפתח הכולל, נאלצו להתמודד גם בפרט זה עם תנאי חיים של עשרות

והנהגה מה שנוכח בפוסקים גבינה מתולעת, תמוה האריך מותר לאכול גבינה עם תולעים.

אבל מצינו להרמ"א סי' פד (סעיף טז) שכתב וז"ל, נוהגים בתולעים של גבינה לאכלן אף על פי שקופצין על הגבינה עכ"ל, ומקורו באיסור והיתר (שער מא סעיף י').

הטעם שמותר לאכול התולעים:

והטעם לזה שלא אסרה התורה לאכול תולעים רק כשפירש מן הפירות או ירקות, אבל תולעים של גבינה שלא פירש ונמצא על הגבינה לא נאסר לדיעה זו ⁽⁷⁾.

ולדעת הש"ך (סקמ"ו) מותר לאכול אף כשפירשו על הקערה, אבל יש חולקים שלא התיירו רק כשנמצא על הגבינה ולא כשפירש על הקערה, ובערוך השלחן (סעיף צד) כתב שחלילה להקל כשפירשו על הקערה.

כל דברי הרמ"א הסיבי עיניך מנגדו:

אבל האור החיים הקדוש בספרו פרי תואר (שם סקכ"ט) יצא בחריפות נגד דברי הרמ"א, וז"ל, כל דברי הרמ"א הסיבי ענין מנגדו, שדברים הללו אינם אלא הפך האמת, והדברים ברורים כשמש שכל הרמש הרוחש אסר רחמנא בכל אופן שיתהוה, וזה דבר ברור כשמש בחצי השמים עכ"ל.

ולא לישרי ליה מאריה למי שמורה היתר בדבר שפשוט איסורו:

וכן הפרי חדש (א"ק) כתב על דין זה ח"ל, נשתקע הדבר ולא נאמר, ולכן יש לזעור באלו האנשים שממלאים ניירות מתולעים של גבינה ואוכלים אותם, וראוי לנדותם ולהבדילים מקהל הגולה עד שיקבלו עליהם את הדין שלא לאכלם עוד, ולא לישרי ליה מאריה למי שמורה היתר בדבר שפשוט איסורו לדעת הפוסקים רובם ככולם עכ"ל.

שמפיו אנו חיים ממש בהוראת איסור והיתר:

אבל הגאון רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל בספרו הפלתי (סק"ח) כתב שהפר"ח הפריז על המדה.

ח"ל, ח"ו לומר על גדולי חקרי לב, ובפרט איסור והיתר הארוך, שמפיו אנו חיים ממש בהוראת איסור והיתר, שיהיה כותב ופוסק דברים בלתי בריר ליה וכו'.

ולכן ודאי בעל נפש יחמיר, כי הרבה רבנותא המחמירין, אבל אין למחות ביד המקילין, כי יש להם על מי שיסמוכו, וכדאי הם לסמוך עליהן אפילו שלא בשעת הדחק עב"ל.

ואם מאוסין עליו ודאי אסור לאכול:

והפרי מגדים (שפ"ד סקמ"ו) כתב וז"ל, ופרי חדש החמיר מאד לאסור אף תולעים שבגינה, ואם מאוסין עליו וודאי אסור לאכול, ולאכול חיין גם כן אסור עכ"ל.

זו. ותולעים של פירות וירקות אסור לאכול כיון שפירש על גבי הפרי, ואין דרכם לפרוש שם דינו כפירש, אבל בגבינה כיון שדרכם לפרוש על הגבינה לא חשיב כפירש.

[illegible]

שערים המצויינים בהלכה

נערך ע"י הרב ר' נתן גוטליב מ"צ בהעדה החרדית ומרבני קהילתנו הק'

שו"ת לחג

כן אפשר שאין ללמוד מזה ^ג.

ויש מי שכתב שנהגו לעשות כן דוקא ביום הכיפורים, להראות להקב"ה שאנו מפורזין מעות להידור המצוה, ובזכות יחתום לנו הקב"ה פרנסה בהרחבה שנוכל לפאר המצות.

וכתב שלכן נהגו גם להראות כל אחד אתרוגו לחבירו כדי לקיים ענין זה שנהגו בזמן המקדש, ועושיין זאת בחג הסוכות קודם חיתום האחרון של הושע"ר כדי לקבל פתקא טבא ^ד.

נמצא בעוף חתיכת בשר שיש עליו כתם אדום האם מותר לאכלו:

שאלה: לפעמים נמצא בבשר עוף לפני הבישול כתם אדום של דם, מה דינו.

תשובה: עוף שקיבל מכה ונצרר הדם והאדים הבשר, אין מועיל מליחה להכשיר מקום צרירות הדם, כיון שנתקבץ הרבה דם. ולכן יש לחתוך מקום הכתם קודם מליחה - חיתוך של שתי וערב, כדי שהמלח יוכל להפליט הדם ^א.

ויש אומרים שצריך גם להניח בשעת המליחה מקום החיתוך לצד מטה שיוב דם ממנו ^ב.

וכיון שבמקום השחיטה שמוחלץ הרבה עופות ביחד ואין יכולין לדקדק על זה, נוהגין לחתוך כל המקום שהאדים הבשר ולהסירו מן העוף קודם המליחה.

ויש ממונה שתפקידו לבדוק על צרירות דם, אבל לפעמים יכול להיות שנעלם מעיניו, ולכן יש לזהר שאם נמצא בבית בשר עוף עם כתם אדום של צרירות דם, יש לחתכו ולהסירו קודם הבישול.

וטוב להסיר משהו סביב מקום הכתם, מפני החשש שבשעה שנמלח העוף, נבלע כדי קליפה סביבו ^ג.

ואם נתבשל הבשר ולא הוסר הכתם קודם הבישול, אם אין ס' בחתיכת הבשר כנגד מקום הכתם, נאסר כל החתיכה כולה. ואם אין בקדירה ס' כנגד כל החתיכה, נאסר כל התבשיל, כדן היתר הדבוק לאיסור ואין ס' בהיתר נגד האיסור נאסר כל ההיתר ^ד.

לחם על הפלטה קופסת פלאסטיק מעוטף בנייר כסף:

שאלה: אחד שיש לו תבשיל מבושל בתוך קופסת פלאסטיק ורוצה להניחו על הפלטה לפני כניסת השבת לחממו, וכיון שהפלסטיק נגס על ידי חום מעטפו תחלה כמה פעמים בנייר כסף, האם יש בזה חשש הטמנה במוסיף הבל שאסור גם בערב שבת.

תשובה: אף שאסור להטמין במוסיף הבל אפילו מבעוד יום, מכל מקום כשאין כוונתו בהטמנה כדי

ג. בתשובה שם שאל לרבו הנודע ביהודה למה לא הוכירו הרמב"ם בחיבורו והשיב ח"ל, מה שהקשית למה לא הביא הרמב"ם דבר זה בהלכות עבודת ייח"כ שכל אחד מביא ס' מביט, אני תמה על תמיהתך, מה היה לו להביא, וכי יש בזה דין, הברייאת מספרת מעשה שהיה והם מעצמם נהגונו בכך להתנאות בספרים שלהם, אבל לא שתקנו חכמים לעשות כן. עכ"ל.

ד. כ"כ בשו"ת משנה שכיר (סי' רסו).

ה. כמבואר ביו"ד סי' סז (סעיף ד).

ו. השו"ר סי' סז הביא כן דעת הגאונים.

ז. ובקובץ מבית לוי (יור' עני' טב) הובא הוראת השבת הלי שצריך להסיר גם כדי קליפה סביבו, מחשש שנאסר על ידי מליחה כיון שאינו דם בעין.

ח. כמבואר בדרכי תשובה (סק"ל), ויש שרצו להקל בזה אבל אין בשו"ת שבת הלי (יור' סי' קא) שדווקא דעת המקילים.

לעשות דופני הסוכה מאנשים, ולהניח מחצלת עליהם לסכך:

שאלה: קבוצת אנשים ההולכים לטייל בגינה בחול המועד סוכות ורוצים לטעום בגינה ואין שם סוכה, האם אפשר לעשות דופני הסוכה על ידי אנשים, ולהניח עליהם מחצלת לסכך.

תשובה: מבואר בסי' תר"ל (סעיף יב) שאפשר לעשות דופן סוכה מאנשים.

ונמצא שאפשר להעמיד אנשים לעשות מהם שלוש דפנות, באופן שיהא החלל ביניהם לפחות ז' טפחים על ז' טפחים כשיעור סוכה, ומניחים מחצלת על ראשיהם לסכך, ויש להם סוכה מהודרת.

אבל לכאורה יש להבין הלא אין מניחין סכך על דבר המקבל טומאה כדי שלא יהא מעמיד הסכך במקבל טומאה, ואדם מקבל טומאה ואין אפשר להניח הסכך עליהם, ואפשר שלא החמירו רק על כלים המקבלים טומאה ולא על אנשים.

ויש להסתפק האם אנשים שעומדים למחיצה יכולין לטעום וחשיב כאילו אוכלין בתוך הסוכה, שהרי לכאורה אדם היושב בסוכה צריך להיות מוקף מחיצות סביבו, ואנשים שעומדים כמחיצה אינם מוקפים במחיצה סביבם ^א.

אמירת ויהי נועם במוצ"ש סוכות:

שאלה: בשנה זו שחל יו"ט ראשון בשבת מה הדין לגבי אמירת ויהי נועם במוצ"ש, כיון שאין יו"ט באמצע השבוע.

תשובה: מפורש בפמ"ג (מש"ז סי' רצה סק"ג) שאין לומר ויהי נועם כיון שאסור בעשיית מלאכה ולא התירו רק דבר האבד בלבד.

ואף שאם חל ערב פסח באמצע שבוע אומרים ויהי נועם, אף שגם ערב"פ אסור בעשיית מלאכה, מכל מקום חול המועד חמור מדין ערב פסח ^ב.

ליתן אתרוגו לאחרים להראות יופיו והידורו:

שאלה: מי שיש לו אתרוג נאה האם יש ענין להראותו לאנשים אחרים להראות יופיו והידורו של האתרוג, או דילמא יש בזה חשש ויהרא וכדו'.

תשובה: במס' יומא (ע) מבואר שאחר שגמר הכהן גדול לקרות בספר תורה בבית המקדש כל אחד מביא ספר תורה מביתו, וקורא בו להראותו חזותו ברבים. ופרש"י ח"ל, להראות חזותו לרבים, להראות נוי של ספר תורה, ותפארת בעליה שטרם להתנאות במצוה, שנאמר, זה אלי ואנוהו, התנאה לפניו במצות, לזלזל נאה, ספר תורה נאה, עכ"ל.

ומשמע שיש ענין להראות נוי המצוה לאחרים.

אבל בתשובה מאהבה (ח"א סי' כא) הביא תשובת הנודע ביהודה שהוא מנהג שנהגו לעצמם, ולא חז"ל תקנו לעשות כן. ולכן לא הוכירו הרמב"ם ע"ש. ואם

א. והראה לי ידידי הרב ר' מרדכי האגני שליט"א שהגאון אדר"ת בקי עובר אורח סי' תרל נסתפק בזה, ובפתחו וז"ל סי' תרל (סעיף יב) כתב שאין יכולין לטעם, ולעומת זה הגאון מראגנשו בספרו צפנת פענח (ח"ל סוכה פ"ד ה"ט) הביא כמה מקורות מחז"ל שיכולין לאכול שאם הם מכשירים סוכה לאחר כל שכן שהן יכולין לאכול.

ב. שהרי הפמ"ג בעצמו כתב לומר כשחל ערב פסח (שם במש"ז סק"ג), ועכ"ז בחז"ל כתב שאין לומר.

שנים אחורה. ארבת המינים מגידול מקומי לא היה בנמצא מהסיבה הפשוטה שיהודי הארץ היה דמו בעיקר לערבה מבחינת הטעם והריח ביהדות... והרי בדיוק לשם כך נעשו המאמצים הכבירים לתקוע בה יתד של תורה בטהרתה. מאידך גיסא, גם האפשרות לייבא ממדינות אחרות לא היתה קיימת בשל חשש השלטונות המקומיים מפני החדרת צמחים נגועים מחוץ למדינה, העלולים לייבא מזיקים בלתי רצויים לענף החקלאות במדינה. לפיכך, בביקורת הגבולות פשפשו ובדקו היטב במטענים הנכנסים והחשש שלהם מהחדרת צמחים ופירות לתחומם, עלה על החשש מפני החדרת חומרי נפץ...

והנה לקראת חג הסוכות באחת השנים הטמינו אברכים בתוך מטענם שני אתרוגים שאותם רכשו בארצות הברית. למרבה הצער התגלו האתרוגים, והאברכים נניסו להסביר לפקידים שהפירות מיועדים לצורכי דת ועד כמה הם נחוצים להם, התחננו במשטרת המכס להתייחס להם בשונה מן הרגיל בההוראות הקפדניות הרגילות.

לאחר דין ודברים התרצו פקדי המכס להותירם שלמים, אולם בתנאי שיניחו אותם למשטרת במשטרת הגבולות עד ערבו של החג - אז יבואו לקחתם, ותיכף לאחר המועד יוחזרו אחר כבוד למשטרה בשלימות על מנת להבטיח שלא ישתלו אותם באדמה. ניהא. בערב יום טוב ראשון של סוכות באו האברכים כמוסכם למשטרה, והפקידים 'טובי הלב' - 'עם הארצי' שכמותם - לא פחות ולא יותר ניגשו אל הפריז'ר [מקפיא] והוציאו משם את האתרוגים... כמובן, ההקפאה החזקה נתנה בהם את אותותיה, והמראה הכמוש של האתרוגים הכריח את האברכים לגנון את חלומם ולהותיר שם את האתרוגים מיותמים.

מצב זה הביא את רבי שמשון לסדר הדברים מבעוד מועד, ובמהלך חודש תמוז באחת השנים, הבחינו לפתע בחצר של בני הכולל בכמה נבטי שתילים חדשים המבצבצים על פני הקרקע. היו אלו שתילי עץ ערבה שרבי שמשון קיווה באמצעותם לספק לפחות ערבות מהודרות, שהשתיל בעצמו. ומנין הצליח להשיג את השתילים - לא נודע להם, הרי כאמור בצ"ל החוק אוסר להביא שתילים מבחוץ מחשש למחלות. אך עובדה היא שהדבר עלה בידו. ולא זו בלבד אלא שדאג מדי יום להשקות את השתילים הרכים, למען אברכי הכולל ושאר יהודי הקהילה.

|||

הלימוד לעניינינו הוא, כמו שמסופר על הרב"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב ז"ע, שפעם פגש את השטן בין כסה לעשור כשהוא עצב, שאלו לעצבות זו מה היא עושה, ויאמר השטן, שהנה הוא רואה ספינה מלאה אתרוגים המפליגה ממדינה למדינה, ועליהם הולכים בני ישראל לברך בחג הסוכות, והלא אמרו (סוכה לח) שנענועי ארבעת המיני המה 'אירא בעינא דשטנא' [-חיצו בעיניו של השטן]... לא עברו ימים מועטים ושוב פגש הרב"ק מבארדיטשוב את השטן, אך הפעם היה שמח וטוב לב, וסיפר להרב"ק מבארדיטשוב שפגש פעולות שונות ונתנו לו זכות בשמים להטביע את הספינה, וממילא לא יוכלו בני ישראל ליטול את הארבעה מינים... בחול המועד סוכות פגש הרב"ק מבארדיטשוב את השטן בפעם השלישית, ובפעם הזאת היו שוב פניו נפולות, תמה הרבי ושאלו על כך, שהרי מילאו את משאלתו והטביע את הספינה, וא"כ מה לו כי ילין עכשיו, השיב השטן ואמר 'אכן הצלחתי במימתי ורוב האתרוגים לא הגיעו למחוז חפצם, אך בדרך לא דרך הצליחו כמה סוחרים להעביר אתרוגים בודדים מהכא להתם, ובני ישראל עם קודש החילו ממיטב כספם ושילמו סכומי כסף עצומים כדי לזכות במצוה זו, והשתוקקות רוצון אלו גדולים וחשובים יותר מכל עיקר המצוה גופא, ועל כן הנני עצב ומתחרט על שגרמתי להטביע את הספינה, כי טוב היה לי שיהיו אתרוגים מהודרים בריוח, וממילא תמטע השתוקקות'...

ובכן, הריבוי של אתרוגים כשרים ומהודרים שיש לנו בהישג יד, צריך זהירות ועבודה רבה שלא תמטע אצלנו ההשתוקקות, וריבוי הדמים שאנו משלמים עליהם צריך לעורר בנו תשוקה גדולה למצוות חביבות אלו.

(מקור: מתוך הספר 'זאוביו צאאת השמש בנבורתי').

להוסיף הבל, רק כשלא יתטנף התבשיל, מותר^ט.

ואם כן גם בזה שמעטפ בנייר כסף לא כדי להוסיף הבל וחום, רק כדי לשמור שלא יתקלקל הכלי מפני חום הפלטה, אין זה חשיב כהטמנה, ומותר.

וכעין זה נשאלתי באחד שרצה להניח תבשילו בתנור, וחשש שיש בליעות בתנור מהשגחה שאין אוכל מכשרותו, ולכן רוצה לעטוף הקופסא שיש בו התבשיל בנייר כסף, האם יש בזה משום הטמנה במוסיף הבל, ובאמת גם בזה יש להקל שאין חשיב כהטמנה, כיון שמעטפו רק מפני חשש בליעות ולא כדי להוסיף הבל.

לברך ברכת להכניסו בכריתו של אברהם אבינו בחו"ל והברית בא"י:

שאלה: אחד שהיה בחו"ל בראש השנה ועשה ברית מילה לבנו בארץ ישראל על ידי שליחות המוהל, ונתספק אבי הבן האם יכול לברך ברכת 'להכניסו בכריתו של אברהם אבינו' אף שאין נמצא בארץ ישראל במקום הברית.

תשובה: מבואר בהגהות הרמ"א ביו"ד סי' רסה (סעיף א) שאם אין אבי הבן נמצא במקום המילה, ואין יכול לברך ברכת 'להכניסו', מברך הסנדק ברכה זו ע"ש. ולכאורה משמע שאין אבי הבן יכול לברך כשאין נמצא במקום הברית.

אבל יש לדחות שדברי הרמ"א נכתב לפי המציאות בזמנם שלא היה שייך לברך כשנמצא במקום אחר, שלא היה אפשרות לדעת האם באמת נערך הברית בזמן שנקבע תחלה, או שאירע איזה אונס ולא עשו הברית, או שנדחה לשעה אחרת או ליום אחר. אבל כהיום שאפשר להיות מקושר דרך הטלפון למקום עריכת הברית, אפשר שיכול אבי הבן לברך אף כשנמצא במקום אחר^י.

אבל אף שאין להוכיח שלא שייך לברך שלא במקום הברית, אבל גם להיפך לא מצינו הוכחה שיכולין לברך גם במקום אחר, שהרי אפשר שלא תקנו חז"ל לברך ברכה זו רק כשנמצא אבי הבן במקום הברית, ולא כשנמצא במקום אחר, שהרי לא יעלה על הדעת שיכולין לברך הברכה של אחר הברית 'אשר קידש ידיד מבטן וכו' בא"י בורת הברית' במקום אחר, ואם כן אפשר שגם ברכת להכניסו לא תקנו רק במקום הברית, ולכן טוב שיברך הסנדק ולא אבי הבן שנמצא במקום אחר.

סכין שרשום עליו שמות לסגולה:

שאלה: בערב ראש השנה קניתי סכין, ועל להב הסכין נרשם שמות לסגולה על פרנסה, כגון חת"ך שם המלאך הממונה על הפרנסה, וכן שם הקדוש 'דיקדנסא', האם מותר להשתמש בסכין.

תשובה: מבואר ביו"ד סי' רעו (סעיף יג) כלי שהיה כתוב עליו אוכרת השם, קוצץ השם וגוונו, ואח"כ משתמש בכלי, ואין יכול להשתמש קודם שקצץ השם מן הכלי, מפני בזיון קדושת השם.

ויש לחלק שלא החמירו רק כשנכתב על הכלי אחד משבע שמות הקדושים שאסור למוחקם.

אבל 'דיקדנסא' שהוא רק צירוף של שם ואין בזה איסור מחיקה^{יב}, אין חמיר כל כך, וכל שכן 'חת"ך' שהוא רק שם מלאך הממונה על הפרנסה שיש להקל יותר.

ובכל אופן יש ליזהר שלא לבטאו בפיו שאסור לבטא צירופי השם מפני קדושתו, וכן אין להוציא

מפיו שמות של מלאכים^{יג}.

כלי שנטף עליו חלב מנר או נירונים האם צריך להגעיל הכלי:

שאלה: נר חלב כגון נירונים או שאר נרות שנטף על כלי שעומד למאלח האם יש בו חשש בליעת איסור.

תשובה: נר חלב שנעשה מחומר 'סטארין' יש בזה חשש חלב איסור, ויש גם נרות שיש לו השגחת כשרות שאין בזה חשש חלב שנעשה מחומר 'פרפין'.

ואם נטף טיפת חלב על כלי, מנר שיש בזה חשש איסור: יש אומרים שנבלע בכלי כדי קליפה^{יד} ונמצא שצריך להגעיל הכלי.

ויש אומרים שכיון שנטף טיפה אחת בלבד, אין נבלע לתוך הכלי, וצריך רק לנקותו בלבד^{טו}.

ולמעשה יש לסמוך להקל על הדעה השניה - שמועיל נקיון הכלי.

ובפרט שיש לצרף שכיון שלא נבלע רק שיעור כדי קליפה בגודל טיפה, נמצא שבדרך כלל כשמניח בתוכו

יב. כמו שבירר בשו"ת תורה לשמה (סי' תצא).

יג. ביריד סי' צב (סעיף ט) מפורש שאם נטף מנר על כלי צריך גרידה, ובהגהות רבי עקיבא איגר שם הביא מדברי הש"ך סי' צג (סק"ה) דהיינו שנבלע בכלי כדי קליפה.

יד. כ"כ החתמת אדם (מכלל טו דין ב), וז"ל החו"א (סי' ט סק"ה) שאם נטף טיפה מן הנר אין צריך רק לנקותו בלבד ואין נבלע בכלי.

מאכל רותח, יש סי' כנגד בליעת החלב שנבלע בכלי. ואם כן יש לצרף דעת המקילים שאם יש תמיד סי' בכלי כנגד בליעת האיסור, אין צריך להכשיר הכלי^{טז}. וכל זה בנטף רק טיפת חלב מנר דולק. אבל נירונים או נר חלב שנדלק בתוך זכוכיות, שלאחר שהודלק כשעה מועטת נעשה כולו חלב צלול רותח, ונשפך על כלי, צריך לכל הדיעות להגעיל הכלי^{טז}.

בגדי יו"ט בחול המועד לנשים וקטנים:

שאלה: האם יש חיוב על נשים וקטנים ללבוש בחוה"מ בגדי שבת ויו"ט.

תשובה: המג"א סי' תקל (סק"א) הביא מספר התניא הקדמון (סי' נב) שיש חיוב לכבדו בכסות נאה כשאר יו"ט.

אבל בשער הציון שם (סק"ה) תמה על המג"א שהעתיקו, וכתב שצריך לכבדו בבגד חשוב יותר מימות החול, אבל אין חיוב ללבוש בגדי יו"ט.

טו. כמבואר סי' צט (סעיף ז).

טז. כמבואר בסי' צב (סעיף ט) שאם נשפך חלב מהותך רותח צריך הגעלה.

שאלות ניתן לשאול בכל מכמני ההלכה במערכת 'קול התורה': מס' 02-3-722-700 ואח"כ *

כמו"כ ניתן להתקשר להעורך הגאון המו"צ שליט"א: 05331-21-571

אשרי מי שבא פקדון ותלמודו בידו

הזמנה מילתא היא

ברוך שבת והודיה להש"ת אשר שם חלקינו מיושבי בית המדרש לעסוק בדברי תורה, ולקנות קנין גמור בתורתו הקדושה, ולחיות רבוק ומקושר בעותק התורה, מתבכרים אנו ביום כבוד להזמנתכם למעמד יומא טבא ארבנן,

חגיגת סיום רבתי על מסכת ביצה

שלמדנו בצוותא דרא, בתר"ש ובקצ"ר בחזרות חזרות ונשנות, ועמלנו ויגענו רבות במשך יותר משנה לקטתו קנין גמור שיהא מחודדים בפנינו כמות בקופסה

שיתקיים בע"ה

ביום שלישי כ"ה תשרי תשפ"ז לפ"ק באולם 'אהבת התורה' רחוב אהבת ישראל 1 בעיה"ת ביתר עילית

ובשם שוכני לסיים מסכת זו ולקנותו קנין גמור, כך נזכה להתחיל ולסיים עוד מסכתות ולקטתם בקנין יד עדי שיהא מחודדים בפך

הדרן עלך מסכת ביצה

משא הדרין ואסדות וקדוש על ידו ידוע ונבחר והיה י"ג יקב טרדי 'אושקה' שליט"א רב ביהמ"ד סטשא

לקיבו רבני אסדות וקדוש על ידו ידוע ונבחר והיה י"ג יקב טרדי 'אושקה' שליט"א רב ביהמ"ד סטשא

משתענן ומתהנין אחריה

לכתיב סודות ונפלא

דברי וחסדושים המסכים בנעזות

והיה י"ג יקב טרדי 'אושקה' שליט"א

עובד כסם לאוהבים

מאמץ ושלום

מלא וטעם וחסדושים ונפלא

המסכים הדרין וקדוש על ידו ידוע ונבחר והיה י"ג יקב טרדי 'אושקה' שליט"א

כי טוב סחורה

דברים קצרים ונעימים

על מילת ושבח וזמיר 'מזמנים' על ידי

היה י"ג יקב טרדי 'אושקה' שליט"א

ר"ר וועי ספסל תורה 'תורק' ששעל

עצמאות ואמת

דברי חסדושים על העצמות התורה

בקנין סכסכת ביצה על ידי

היה י"ג יקב טרדי 'אושקה' שליט"א

שליחו את חסדושים מתחילתו ועד סופו

תעמדים מזהב ומפז

מטא דביכד

בפנינת טעמית וקדושת ליטור תורה וחסדושים

על ידי וטעם חסדושים עליון

היה י"ג יקב טרדי 'אושקה' שליט"א - חסדושים

דומ"ק חסדושים ומג"ש בסד"ר עמוד חסדושים כ"פ

סדר המעמד:

מנוחת בקופסה

סדר מודע של שיעור וחסדושים מנחת בקופסה וקדוש על ידי וטעם חסדושים עליון

מאמץ ושלום

היה י"ג יקב טרדי 'אושקה' שליט"א

זמא טבא ארבנן

נשית ידוע לקדושת מנחת בליווי שירה וזמיר בתוף וספסל

כראו וזמיר ללבוש תורה וחסדושים

אל לאוהבי יומא

דברי חסדושים על ידי מנחת המעמד

מ"מ חסדושים וחסדושים שליט"א

ראש כולל מוסדות חסדושים

ט. כמבואר בסי' רנו (סעיף ב).

י. וכן משמע באשל אברהם ברוטשטש סי' קלא שהטעם שאין אבי הבן יכול לברך במקום אחר הוא מפני חשש שמא נאנס ולא נעשה הברית ע"ש.

יא. בשו"ת שבת הלוי (ח"י סי' קנח) שאין איסור מחיקה על צירופי שמות ע"ש.

בירורי הלכה שנתלבנו בשיעוריו של הגאון ר' ברוך יהודה היימליך שליט"א מו"צ בהעדה החרדית ומרבני קהילתנו הק' בשלימות האות, ופסול.

האם יש מקום לבדוק את ארבעת המינים עם זכויות מגדלת?

שאלה:

לולב או אתרוג הנראים לעיני האדם כמהודרים ביופיים, אולם בהתבוננות ע"י זכויות מגדלת נראים בהם פסולים שונים, האם צריך לחוש לפסולים אלו, או שמא הם כשרים למהדרין?

• ההלכה •

- א. דברים הפוסלים משום 'הדר' אינם פוסלים כלל, אלא א"כ נראים לעיני רוב בני אדם בהשקפה ראשונה.
- ב. דברים הפוסלים מטעם 'לקיחה תמה' [חסר], שאינם נראים לעין רגילה אפילו כשמעיין היטב, אלא נראים רק ע"י זכויות מגדלת, כשרים ומהודרים, והמדקקים המשתמשים בזכויות מגדלת הוא רק כדי למצוא את המקומות הטעונים בדיקה, ואח"כ לברר את המציאות ע"י ראייה בעין אדם רגיל.
- ג. פסולים הנראים לעין אדם רק כנגד השמש, יש בזה ג"כ צדדים להקל, וצ"ע למעשה.
- ד. בשנה זו, שאין נוטלים את הלולב ביו"ט הראשון, כיון שחל בשבת, אין צריך לחשוש לפסולי 'לקיחה תמה' [חסר], ויש לרדן אם שייך להדר ע"י משום זה א-לי ואנוהו.

• בירור הלכה •

נראה לעין האדם בהשקפה ראשונה:

כתב המג"א (סימן תרמ"ח ס"ק ט"ז) בשם המב"ט (חלק ג' סימן מ"ט), דהא דעלתה חזוית באתרוג פסול, הוא דווקא כשנראה לעין האדם כשאוחזו בידו בלי עיון, וכן לענין שאר שינויי מראה כתב המג"א (ס"ק י"ח) דדווקא כשנראה להדיא לרוב בני אדם, פסול, ע"כ.

וכן כתב בשו"ע הרב (סעיף כ"א) וז"ל 'יהא שיהיו נראין לעין כשאוחזו בידו, ולא שיהא צריך להשים עין עיונו עליהם עד שיראם, וכן כל שינוי מראה אינו פסול, אלא אם כן נראה לרוב בני אדם בהשקפה ראשונה' עכ"ל, והביאו המ"ב (ס"ק מ"ח).

החילוק בין 'הדר' ל'חסר':

אמנם כתב רעק"א (ורדש וחדוש, סוף חלק א' בכתבים) שדברי המב"ט הוא דווקא היכא דפסול משום הדר, דכיון שאינו נראה בהדיא לרוב בני אדם, לא נפגם יופיו והדרו, אבל היכא שפסול משום חסר מן האתרוג, שסיבת הפסול הוא משום לקיחה תמה, דינו דפסול אפילו כשחסר רק משהו שאינו נראה אלא אחרי העיון, כיון דמי"מ חסר מן האתרוג. וכן נקטו הרבה אחרונים להלכה, ועיין בספר מועדים וזמנים (סימן קכ"ד) שהאריך בזה.

קטימת ראש לולב:

וא"כ לפי המבואר במג"א (סימן תרמ"ח ס"ק ו'), בשם רבינו ירוחם דנקטם ראשו של לולב פסול משום הדר, ולא מטעם לקיחה תמה, ע"ש. נמצא דאע"פ דנקטינן לפסול בנקטם כל שהוא, מ"מ צריך להיות שהוא נראה תיכף בהסתכלותו בהשקפה ראשונה, אבל אם צריך התבוננות מרובה כדי לראותו אינו פסול. אמנם בפמ"ג (א"א ס"ק ו') משמע קצת שצריך לעיין בה האם נקטם ראשו, ועיין בספר תורת ד' מינים (חלק א', שו"ת סימן כ"ב) מה שכתב לדון בדברי המ"ג.

נראה רק ע"י זכויות מגדלת:

וכתבו הפוסקים דהוא הדין לגבי שאר אופנים הפסולים משום לקיחה תמה, כגון נסדק כדומק, שפסולים בכל שהוא, אפילו אינם נראים אלא אחרי עיון כראוי.

מ"מ דווקא חסרון שנראה לעיניים, אבל אם אינו נראה לעיניים כלל אלא ע"י זכויות מגדלת, אינו פסול כלל, וכן מצינו בעוד הרבה מקומות בתורה.

יש לדעת, כי המדקקים המשתמשים בזכויות מגדלת הוא רק בכדי להבחין בפרטים הקטנים, להיעזר ולראות היטב מציאות הדברים, אבל לא לפסול אח"כ בדברים שאינם נראים לעיניים.

תולעים שאינם נראים לעיניים:

וכעין זה מצינו שכתבו האחרונים שתולעים קטנים מאוד שאינם נראים לעיניים רק ע"י זכויות מגדלת,

שאינם אסורים באכילה, (כמ"ש בחכמת אדם כלל ל"ח, בינת אדם ס"ק ל"ד, וכ"כ הגר"ש קלוגער בספרו טוטויד מהדורית בקונט"א), וכתב הערוך השלחן (סימן פ"ד סעיף ל"ח) וז"ל, ובילדותי שמעתי מפי אחד שהיה במרחקים, וראה דרך זכויות המגדלת עד מאד, כרבבות פעמים במים כל מיני ברואים, ולפ"ז אין אנו שותים מים, שהרי אלו הברואים נהוו במקורם, אמנם האמת הוא דלא אסרה תורה במה שאין העין שולטת בו, דלא ניתנה תורה למלאכים, דאל"כ הרי כמה מהחוקרים כתבו שגם כל האויר הוא מלא ברואים דקים מן הדקים, וכשאדם פותח פיו בולע כמה מהם וכו', כיון שאין העין שולט בהם לאו כלום הוא, אמנם כמה שהעין יכול לראות, אפילו נגד השמש, ואפילו דק מן הדק הזה שרץ גמור, עכ"ל.

נראה 'נגיעה' - בלא זכויות מגדלת:

ובשו"ת דובב מישרים (חלק א' סימן א') דן לענין שם הקודש, אשר בראיית עין אדם נראה שיש נגיעה בין האותיות שפוסל את הכתב, וא"כ אין בו קדושת השם ומותר לתקנו, ואף דע"י העיון בזכויות מגדלת רואים שהאותיות נפרדים זו מזו, וכל אות מוקפת גויל, ולפ"ז אסור לתקנו משום איסור מחיקת השם, וכתב דמ"מ כיון שלפי חוש הראות נראה שיש נגיעה בין האותיות, אין מתחשבין בזכויות מגדלת, ומותר לתקנו.

'נקב' שנראה רק כנגד השמש:

והנה אם יש נקב בקלף של סת"ם, והנקב נוגע באות הרי זה פסול משום שאינו מוקף גויל, אבל אם נקב קטן שהדיו עובר עליו וסותמו כשר.

ונחלקו הפוסקים בדיון נקב שאינו נראה לעיניים רק כנגד השמש, דעת ה"ט" (ס"ק ו') שפסול, ודעת המג"א (ס"ק ט"ז, בשם הב"ח) שכשר, ומ"מ אפילו לדעת ה"ט" דפוסל היינו דווקא נגד השמש, כיון שיוכל לראות בחוש הראיה, ולא מה שיכולים לראות ע"י זכויות מגדלת.

והנה בשו"ע הרב (סעיף י"ז), וכן במ"ב (ס"ק ל"ג), פסקו כשיטת המג"א דנקב שאינו נראה אלא כנגד השמש כשר, מפני שאין דינו כנקב.

הפסק בתוך אות שאינו ניכר רק כנגד השמש:

ונחלקו הפוסקים בדעת המג"א, לענין אות שחלוקה לשתיים בהפסק דק מאוד שאינו ניכר אלא כנגד השמש, דעת הביה"ל (סעיף כ"ה אות אחת) דלמג"א מותר גם בזה, כיון שאין דינו כהפסק, ולכן אפילו באות צדי"ק שנפסקה בין היי"ד לנ"ן, ונראה כשתי אותיות ג"כ מותר, ע"ש.

שיטת החזון איש והקטן סופר:

אבל דעת החזון איש (א"ח סימן ח' אות ח') לפסול בזה, ופקפק מאוד על הביה"ל, וכתב דאי אפשר לדמות שני הדברים להדדי, דדווקא לענין נקב בקלף יש להתיר אם אין הנקב נראה בהדיא, משא"כ בנפסק האות כיון דכל אות צריך להיות כגולם אחד, ואם נפסק האות אפילו בהפסק דק שאינו נראה אלא כנגד השמש, מ"מ חסר

וכן דעת קטן הסופר (סימן י' סעיף ב') לפסול הפסק באות שאינו נראה אלא כנגד השמש, וכן נקב שאינו ניכר רק כנגד השמש פסול.

ביאור ה'מקדש מעט' בדברי המג"א:

אמנם המקדש מעט (ס"ק ל"ג ובגדלי הקדש ס"ק ז') האריך להוכיח שגם לשיטת המג"א אותיות שנפסקו בהפסק דק שאינו ניכר רק כנגד השמש כשר, וכתב שכן משמעות רוב הפוסקים (וחולק על הפמ"ג שפירש כעין דברי החזון איש), וכתב בהסבר הדברים, דלגבי כתיבת סת"ם אולתין בתר דרך הקריאה הרגילה, וכלי שברוך קריאה רגילה אין ניכר שיש הפסק, לא אכפת לן במה שנראה הפסק כנגד השמש, ע"ש. והיא סברה מחודשת.

חילוק בין גדר ראייה באותיות סת"ם לשאר דברים:

ולפי ביאור המקדש מעט בדברי המג"א, יוצא דקולת המג"א הוא דין מיוחד לגבי כתיבת סת"ם, כיון שתלוי בדרך קריאה רגילה, וא"כ בשאר דברים פשוט דגם דבר שאין יכולין לראותו אלא כנגד השמש, בוודאי נחשב שהדבר נראה.

ולכן תולעים קטנים אף אם אינם נראים רק כנגד השמש, אעפ"כ מיקרי תולעים, ורק תולעים שאינם נראים כלל אלא ע"י זכויות מגדלת, אינם נחשבים תולעים, ומותרים.

ביאור נוסף בדברי המג"א:

אמנם אפשר לפרש דברי המג"א באופן אחר, דוודאי דבר (כגון תולעת) הנראה אפילו רק נגד השמש מקרי שהדבר קיים, רק לגבי דבר שהוא שלם שנמצא בו פגם קטן מאוד שאינו נראה אלא כנגד השמש, כיון דניכר לפי ראות עיניים באופן רגיל - שהוא שלם אינו נקרא חסרון.

חסר בארבעת המינים:

ולפי סברא זו, יש מקום לומר דהמג"א מכשיר גם פסולי חסר של ארבעת המינים שאינם נראים רק נגד השמש, כיון שהנידון הוא אם נחשב כחסרון בדבר השלם, א"כ היכא שהחסרון אינו נראה בראיה רגילה אלא רק כנגד השמש, כשר, ולא מקרי חסרון.

עוד יש לצרף בזה את דעת הפוסקים (הובא בפמ"ג א"א ס"ק י"ח, בשם י"א) דגם בפסולי חסר, אינו פסול אלא כשנראה לעיניים, כפשוטו דברי המב"ט שהביאו המג"א, וחלקו על רעק"א ושאר האחרונים שכתבו לחלק בין פסולי הדר לפסולי חסר, וצ"ע למעשה.

ועד מפעל התורה

תורתך שעשועי

ועד מפעל התורה "תורתך שעשועי" (י"ג) שסיים ירושלים תשכ"א

פָּצַל הַסּוּפָה - פָּצַל הַתּוֹרָה

(כך הקטן)

הנגה לבשר לקהל אלפי אנ"ש הע"י

שלאחר רוב עמל ויגיעה גם השנה זכינו בס"ד

בהרחבת השנה - הסוכה הגדולה ומפוארת

'סוכת התורה - היכל פייגא'

נרבת הנה"ח פטרונו נבחנו התוספות הרבני הנגיד החסידי המפואר כשי"ת מהר"ר יחיאל מיכל ראזנבערג שליט"א לעינינו אמו האה"ח מרת פייגא בת"ר יחזקאל שרגא ע"ה

לשקידת התורה בחג הסוכות,

מתוך יישוב הדעת ובצאל דמהימנותא

- הוי"ל חקם מפרסות בית המדרש (במקום המפא"רענטשעס).
- הוי"ל מיוחד אך-רק ללימוד בלבד.
- יתא פתח א"ה בכל שעות היום והלילה (למעט בשעות הפעילות והשולחנות).
- במקום יהיו אוצר גדול של ספרי המועד, וגמדות ומפרשים על סמכת סנהדרין הגמלת בסדר 'עמוד היום'.

בבית התג והתורה
ועד מפעל התורה

דרכי קניני התורה

הסבר מקיף על מבנה מערכת הזיכרון ועולם הנפלא של המח האנושי

מבוסס על פי שיטת 'בור סיד' וכפי שנשמע בעת השבת המרוממת
לחור'ר קנין ש"ס בשב"ק ואתחנן - נחמו העעל"ט.

אקדמות מילין

עדיין בוערות בלבנו רשפי האש משבת נחמו העלל"ט כאשר התוועדנו בהתרוממות ובהתעלות ביחד חברים מקשיבים למשך שבת שלמה תחת קורת גג אחת, וצברנו אוצרות אבנים טובות ומרגליות עצות והדרכות איך לזכות לידיעת התורה ולקנות קנינים נצחיים בדרך להפוך לש"ס אידן.

כל אחד ואחד מהחברים החשובים שהשתתף בשבת יוכל להעיד שיצא מלא מזון אל זן מאת השבת הזאת, הן מהדרשות הנפלאות שנשמעו במהלך השבת, הן מהשיחות בדיבוק חברים שבו התחדדו החברים זה בזה בעצות ותחבולות ודרכי הלימוד, ולא פחות גם מההשראה לראות עין בעין את ותיקי חבורת 'קנין ש"ס' טובי התלמידי חכמים שבקהילתנו ששמשו כהוכחה חיה שלא בשמים הוא ובר השגה הוא לכל אחד ואחד.

תכלה היריעה ורגשות הלב לא יכלו...

וכאן המקום להוקיר את אלו העומדים על גבינו, ראשי וגבאי 'קנין ש"ס' וראשי ועד 'מפעל התורה תורתך שעשועי' על ההשקעה הגדולה להצלחת השבת, זכות התורה ולומדיה תעמוד להם להתברך בכל מילי דמיטב ורב טוב הצפון ויוכלו להמשיך בפעליהם הברוכים לאורך ימים ושנים מתוך בריות גופא ונהורא מעליא.

אחת הדרשות המיוחדות שעוררו ענין רב בקרב כלל החברים היתה השיחה הנפלאה בסעודת צפרא דשבתא, שיחה מאחד העוסקים בתחום זה, שפתח צוהר מיוחד לעולם המופלא של הזיכרון האנושי והיצירה הנפלאה והחכמה ביותר עלי תבל בבריאתו של הקב"ה והוא מוחו של האדם איך הוא פועל,

גורם לו לשמר מידע, ומה גורם לו דווקא לשכוח,

דרכי קניני התורה

הסבר מקיף על מבנה מערכת הזיכרון ועולם הנפלא של המח האנושי

וכמובן העיקר פועל היוצא מכך איך יוכל האדם להנציח בזכרונו את כל מה שלומד לעד ולנצח נצחים.

בעת השבת ובימים שלאחריה התבקשתי מאת כמה וכמה מהחברים להעלות עלי כתב את תוכן השיחה בצורה בהירה ברורה ומתומצתת בכדי שכל אחד יוכל לקחת עמו ארגז כלים שיעזור לו בלימוד העמוד והחזרות, תוך כדי ניצול השעות של קביעת העתים בצורה מירבית ולהפיק תועלת גדולה יותר מהחזרות הנעשות ממילא.

במאמר הבא ננסה להתמקד ביסודי הדברים ולאספם בצורה מסודרת בשפה קלה וברורה השווה לכל נפש, ואקווה בע"ה שבכך הדברים יהיו מסודרים וברורים, ויביא לתועלת הנרצה בע"ה.

הבהרת דברים: המאמר אמנם בנוי על היסודות של השיחה הנ"ל, אך אינו נצמד בדיוק לכל חלקי השיחה כפי שנשמעה בשבת העל"ט, ובעיקר התמקדנו שהרעיון הכללי והבסיס יובן לכל אחד ואחד להביא את התועלת הנרצה, בין השאר התבססנו רבות על התכנית 'בור סוד' שפועל על פי העקרונות האלו, והבוחר יבחר ומזה ומזה על יניח ידיו.

כמו כן, לא התפשטנו בעומק הדברים והמחקר של הזיכרון כפי שנשמע בעת השבת, ונמנענו מלהשתמש במילים גבוהות ובמונחים מופשטים, אלא התמקדנו דווקא בפועל היוצא הלכה למעשה, ומעט הרקע שכן ניתן, הינו רק הנצרך וההכרח להבנת הדברים.

פערק א'

איך פועל הזיכרון?

כדי להבין מה יגרום למוח שלנו לשמר את מה שאנו לומדים, עלינו להבין קודם כל איך פועל מערכת הזיכרון של האדם.

המח שלנו מחולק לשניים, המח הקדמי והמח האחורי, המח הקדמי משמר דברים רק לטווח קצר, ואילו המח האחורי הוא ספר הזיכרון שלנו שבו רשומים את כל זכרונותינו מאז היותינו קטנים עד היום הזה.

במאמר הנוכחי נתייחס למח הקדמי כ'זיכרון קצר טווח' ולמח האחורי כ'זיכרון ארוך טווח' ובר"ת זק"ט וזא"ט.

במשך היום עובר לכל אחד בזק"ט שלו רבבות ולפעמים מאות אלפי פרטים במהירות עצומה, בן אדם העובר ביום רגיל ברחוב מאה שערים מתחילתו ועד סופו, הרי לאורך כל

לכאן.

תנסה לשאול אותו האם באמצע דרכו עבר לידו חסיד חסידות פלונית הבולטת בלבושה, יהודי ליטאי או יהודי לובש תכלת, כמעט בוודאות שלא יזכור על אף שניתן לזהות אותו בקלות על פי לבושו, וזה גם אם יהיה ברור ללא כל ספק שענינו ראו את המדובר, המלמד בחדר היה נוהג לומר 'ס'איז אריין פון איין אויער און ארויס פון די צווייטע' ולענינינו נכנס למח הזק"ט שלו ובמהרה יצא משם ופינה את מקומו לדברים אחרים.

אך באם באמצע הדרך יעבור מישהו כאשר על ראשו שלשה סלי חורי או שטריימל בצבע כתום, גם אם ראה אותו רק פעם אחת ולא סב את ראשו להתבונן מי הוא זה ואיזה הוא, הרי

הדרך ראו עיניו אלפי אנשים גדולים וקטנים, שלטי רחוב וחנויות, רכבים וציפורים, מרפסות וחלונות, עמודים וחלונות ראווה ואלפי סוגי מוצרים המוצגים בהם, קירות שונים ישנים ועתיקים, וכל אלו עוד מתחלקים לפרטי פרטים, פריטי לבוש שונים, צבעים, גדלים, כל אלו מפרידים בין פרט לפרט והדברים האלו נקלטים במח של האדם.

תנסה לעצור אברך שהגיע לבית מדרשינו והלך דרך ארוכה, ותשאל אותו האם שם לב שבמס' זה ברחוב מאה שערים אחד הדיירים צבע את הסורגים שלו, הרי לא רק שברור שלא יזכור ואפילו לא ידע לומר לך מה היה הצבע עד עכשיו, אלא יסתכל עליך כמי שדעתו נשתבשה עליו,

וכי איך יעלה על דעתך שהפרט הזניח הזה יחרט בראשו, על אף שברור שהוא ראה אותו בדרכו

בשלהי ימי חודש אדר לעבודה/ לכולל והנה אתם שומעים שאחד מהעמיתים לעבודה/חברים לכולל המתגורר בעיר בני ברק קיבל הלילה מתנה מאיראן כאשר רסיס גדול של טיל נפל על גג הבנין בו הוא מתגורר.

בנשימה עצורה ניגשים אתם למיודענו לנסות לדלות ממנו יותר פרטים, אך הלה - עייף מהלילה שעבר עליו וקצר רוח מלספר את אותו סיפור שוב ושוב לכל סקרן ושואל - מפטיר בכמה מילים 'נפל רסיס של טיל... ניפץ חלונות... שבר כמה משקופים ודלתות ורהיטים... ב"ה ששפך חמתו רק על העצים והאבנים וכולם בריאים ושלמים...' אתם מנסים לקבל עוד פרטים אבל ההוא מרמז לכם שאין דעתו רחבה עליו עכשיו והעצה הכי טובה זה לתת לו קצת מנוחה לנפשו התשושה.

עוברים להם בסך הכל כמה שעות, אתם מגיעים הביתה ומספרים בקצרה שנפל רסיס של טיל אצל חבר, כולם כורים אוזניים לשמוע מה קרה מחכים ליותר פרטים, אך אתם אין לכם כבר מה להוסיף, אך התדהמה גוברת שבעתיים שגם הפרטים המעטים שהלה כן תרם לכם גם הם אבדו ונשכחו, ואתם כבר לא זוכרים אותו.

אך לו יצויר שהסיפור הוא שונה קצת...

ביום מן הימים חבר שלכם נכנס לעבודה/לכולל כאשר חיוך גדול על פניו ושקיותיו מלאות בכל טוב תוצרת המסעדה הקרובה, פורס מפה חגיגית על השלחן וניחוחות של תבשילים ערבים כסעודת שלמה שלא בשעתו ממלאים את החדר, מיטב המשקאות ממינים שונים מעטרים את השלחן, ורק אז ממתיק לכם את הסוד הגדול שזו בעצם סעודת הודיה על חסדים גדולים שעשה עמו הקב"ה, אותם יספר רק לאחר שכולם יסבו לסעודת המצוה.

ואז בשיאו של המעמד אחר ברכת לחיים לכל המסובים הוא מתייבב, כאשר יצר הסקרנות הבווער משתיק את כולם, ואחר כחכוך גרון מתחיל.

"אודה ה' מאד בפי על החסדים

'חבל לפספס' או 'באים ונוסעים' גם אם ההכרזה תהיה על סנדלי משי או על נסיעה לבית השונמית, או כל הכרזה אחרת המעניינת אותו כשלג דאשתקד, יתכן מאד והוא יזכור את תוכן ההכרזה, אך באם ההכרזה תהיה לדוגמה באנגלית גם אם ישמע את רצף המילים עשרים פעם, וגם אם ההכרזה תהיה משפט קצר ביותר בת מילים בודדות ממש, קשה מאד להאמין שזה יקלט במוחו.

כמו כן אם ננסה להראות לאדם עשרה מספרים שלא לפי הסדר בלי כל הקשר וסיבה, זה יהיה קשה מאד לזכור את רצף המספרים הזה, אך באם זה מס' פלפון או כל מספר בעל רצף הגיוני הסיכוי שהוא יזכור את רצף המספרים גבוה בהרבה.

וזאת מסיבה הפשוטה, כי ברגע שהאדם מבין את הנאמר לו, המח שלו מייחס לו משקל חשיבות רבה והוא שומרם בבית גנזיו.

ומחול אל הקודש:

כשם שהדברים פועלים בגשמיות, באותה מידה הם פועלים ברוחניות, ואם נרצה לזכות לידיעת התורה עלינו להשתמש עם הכלים אליו הזיכרון רגיל לפעול ובכך להרגיל אותו להכניס את מה שאנו לומדים בחדריו הנעולים.

אל לנו לצפות שגמרא הנלמדת במהירות וללא הבנה מספקת המח יראה בו חשיבות גדולה בכדי שישמור עליו, כשם שאמירת והוא רחום מדי שני וחמישי לא גורם לו להחשיב את החומר וכל פעם אנו חייבים לומר מתוך הסידור לא משנה אם אנו אומרים אותו עשרים שלשים או אפילו שישים שנים.

בכדי שהמח יתן לו מקום של חשיבות ולהעביר אותו למח הזא"ט עלינו ללמוד את העמוד גמרא במלוא ההבנה וביסודיות, וככל שנוסיף הבנה מעמיקה יותר כך זה יעלה את הסיכוי לשמרו בזכרונו.

ב. המחשה:

תארו לעצמכם אתם נכנסים

ללא ספק המראה הזה והתמונה הזאת תלווה אותו שעות אחר כך, ולפעמים גם שנים אחר כך.

הפילטר שבמח

מה באמת הסיבה לתופעה המוזרה הזאת?

הסיבה לכך היא כי בין המח הזק"ט לבין המח הזא"ט קיים כעין 'עמדת שמירה וביקורת' שלא מכניס את כל אחד ואחד לזא"ט, זה כעין גשר דרכו עוברות המחשבות מהזק"ט לזא"ט, והוא מסנן בין כל המחשבות המתרוצצות בזק"ט של המח האנושי, ורק את הדברים החשובים הוא מעביר למח הזא"ט, ואילו שאר מחשבות ההבל הבלתי נחוצות נפלטות להן מיד ובעצם לא רק ושוכח אלא לא זוכר אותם לכתחילה, כי תפקידו של הזק"ט הוא לשמור דברים רק לזמן קצר ממש, ומה שלא נרשם בספר הזכרונות של הזא"ט נפלט מיד החוצה.

פרק ב'

מהן הפתרונות לזכור?

וכעת נשאלת השאלה הגדולה... מניין ה'שומר' הנ"ל באמת יודע מה חשוב לנו? ומה גורם לו להחליט על מחשבה או ידיעה מסוימת כי חשובה היא כל כך שהיא צריכה השמירה במאגרי הזיכרון שלנו?

התשובה לכך נעוצה בכמה וכמה גורמים, ובקצרה הם חמשה דברים הנחוצים בשביל לזכור היטב בע"ה: א. הבנה. ב. המחשה. ג. סיכום. ד. הקשר. ה. חזרות.

א. הבנה:

ננסה להתבונן לרגע

אדם העובר ברחוב ביום רגיל, ולידו חולף רכב עם מערכת הכרזה על גביו אשר בקול צעקה מבשר לציבור בשורה מסוימת מאלו הבשורות שהמכריז מסיים בסוף דבריו עם

דרכי קניני התורה

הסבר מקיף על מבנה מערכת הויכרון ועולם הנפלא של המח האנושי

רבי חייא) והסיפור עם מי הבצעים ארע בחלק הא"י שבעכו, ואילו הסיפור השני ארע בחלק החו"ל שבו שעל אדמת חו"ל גזרו חז"ל משום טומאה.

מלבד זה שרש"י נתן לנו 'הקשר' על מקומו של הסיפור השני (ראה בהמשך) הרי שרש"י גם המחיש לנו את דברי הגמרא, זה לא איזה סיפור עלום שארע אן שהוא מתפסח עד עזה (כמובן לפי השיטה שהם רחוקים זה מזה...) אלא זה היה באיזה ביקור רשמי שרבי ערך בעיר עכו לצורך מסוים, ובאותו ביקור ארעו עמו כמה וכמה דברים, קודם בשכונה אחת בעיר ובהמשך כאשר הגיע לשכונה אחרת בעיר ארע סיפור האחר, כלומר הוא התהלך בעיר ממקום למקום וכמה וכמה דברים קרו עמו, ואני מניח שתלמידי החכמים יוכלו להוסיף לנו עוד רקע על ביקורו של רבי בעכו ממקומות אחרים שיוסיפו לנו עוד צבע.

(גם בעבר וגם כהיום אנו מוצאים דוגמאות מעין אלו שכאשר גדולי ישראל בקרו בעיר מסוים עלו שאלות שונות, וסיפורים שונים ששיחרו לפתחם, וכמה וכמה סיפורים נקשרו באותו ביקור היסטורי שנשארו לימינו אנו. אחד הבולטים שבהם היא האויסטיילער חתונה שהייתה חתונה היסטורית אליה נאספו הרבה מאד צדיקים, והרבה סיפורים ושערוריות נקשרו באותו אירוע מכונן)

ואם נרצה נוכל להתבונן גם בהמשך דברי הגמרא, הגמרא מבארת שהם טעו בעוד דבר הלכה "וטעו נמי בהא מי קרמיון ומי פיגה פסולין מפני שהן מי (בצעים) ואינהו סבור מדלגבי חטאת פסילי אכשורי נמי לא מכשרי ולא היא התם לענין חטאת בעינן מים חיים הכא אכשורי כל דהו מכשרי"

שוב מדובר בגמרא שעל פניו מובנת מאד, אבל עם קצת התבוננות נוכל להוסיף כאן עוד צבע. הרי יש כאן מימרא כללית על שתי נהרות (קרמיון ופיגה) - או אגמים כמבואר - אבל מאיזה מהם לקחו אותם 'לשים בטומאה' את המים? הרי מדובר בשני אגמים גדולים, כפי המבואר ב'המוכר את הספינה' הרי אלו מארבעת הנהרות שמקיפים את א"י ביחד עם הירדן, ולא

וצאצאינו וכלל לא מוכנים להפתעה הגדולה באמת שתתגלה לנגד עינינו בעוד כמה דקות...

את המשך הסיפור אתן לכם להמציא בעצמכם כפי הנראה לכם או כפי תכונת נפשכם הפחות או יותר אוהבת דרמה... אך על דבר אחד כולנו יכולים להסכים. על אף שבמקרה הזה שמעתם פרטים פי חמישים ואולי פי מאה במקרה הקודם, הרי הסברא נותנת שתזכרו את כולם אם לא לפחות הרוב. וזאת משום שהסיפור הומחש והוגש בצורה חווייתית שגרמה לכם לחוות בעצמכם את הסיפור.

ומן החול אל הקודש:

המחשה היא בעצם על הלימוד שלמדנו והבנו אותו היטב, איך ניתן ללמוד את הגמרא כמשהו מופשט וניתן ללמוד את הגמרא בצורה מוחשי וחווייתית יותר, וזה נותן מבט אחר לגמרי על כל הגמרא.

כדוגמה אנו יכולים לקחת מדברי רש"י בסנהדרין דף ה' ע"ב

הגמרא דנה למה התלמיד שלמד וראוי להורות צריך לקחת רשות מרבו להורות למעשה, והגמרא אומרת שזה משום מעשה שהיה, "דתינא פעם אחת הלך רבי למקום אחד וראה בני אדם שמגבלין עיסותיהם בטומאה אמר להם מפני מה אתם מגבלין עיסותיכם בטומאה אמרו לו תלמיד אחד בא לכאן והורה לנו מי בצעים אין מכשירין והוא מי ביצים דרש להו וכו'"

בהמשך מביאה לנו הגמרא סיפור נוסף על רבי חייא שראה בן כהן עומד בבית הקברות ושאלו על כך, "אמר ליה אין אבוא דההוא גברא גבה עינים הוה נתן עיניו בגרושה וחיללו"

לכאורה כל סיפור כאן בפני עצמו מובן מאד, ולכאורה מה אפשר להוסיף עוד בהבנה. אך כאן רש"י מגלה לנו רקע נוסף על אותם סיפורים, והוא כי (לדיעה אחת) הסיפור ארע בעכו, עיר שחלקו בא"י וחלקו בחו"ל ושני הסיפורים ארעו בזמן אחד שרבי הגיע לעכו (ולפי הדיעה הזאת גורסים בשני הסיפורים 'רבי' ולא

הגדולים והעצומים שעשה עמדי בלילה הזה, נסים גלויים גילה בפני וחמלה גדולה ויתירה חמלי, ולאור זה אקיים כאן את המשך הפסוק 'בתוך רבים אהללנו' ואספר לכם את הקורות אותי זה הלילה.

זה היה לפנות בוקר לערך בשעה שלוש ורבע, אחרי יום ולילה מותש בהם רצנו למקלט חמש פעמים הדבר היחיד שרציתי זה רק לישון, ואז הפלפון החל להבהב בהבהובי התראה, ובעוד אני תוהה לעצמי האם צריך לעשות משהו או שאולי נזכה לקצת חסד הלילה וחיצי האוייב בכלל מופנים לאיזור אחר, הרי לילה עולה ויורדת נשמעה מבעד לחלון.

את האמת לא היתה בי טיפת כח לקום וחשבתי אולי לקחת את הסיכון, וכי למה שבדיוק במקום הזה יקרה משהו, אך משהו בלבי לא נתן לי מנוח ודחף אותי לקחת אחריות עלי ועל משפחתי, ואת האמת ממילא הצעקות מהילדים לא אפשרו לי להמשיך בחלומותי, במהירות אספתי את נפשותי ביתי, שמונה במספר, ובעיניים דבוקות זיירונו את צעדינו לעבר המקלט, כאשר יללות הילדים שלי והשכנים מהווים כמוזיקת רקע לכל הדרמה.

הגענו למקלט וניסינו להתרווח קצת, חלק מהילדים הוכרעו על ידי העייפות ונשכבו בפישוט ידיים ורגליים על רצפת המקלט כאשר המבוגרים המתוסכלים כמהים וכוספים לעשות את אותו דבר כאשר רק שאלה השאלות של 'מה יאמרו הבריות' מעכב בעדיהם על אף שצורת בריות קשה היה לראות במקלט, כי כולם היו מפוזמים בפזימות בפיאות מעוכים ופרצופים חרושות קמטים, גם אלו שכבר ישנים עם הבגדים בימים אלו לא נראו הרבה יותר טוב.

ואז זה קרה!!!

פיצוץ אדיר החריד את כל הבנין מפיל את כולנו אחד על השני, ברגע הראשון הוכינו בהלם, אמנם רגילים אנו לשמוע הדי פיצוצים בתקופה האחרונה אבל הפיצוץ הזה היה משהו מעבר, משהו לא רגיל, משהו שהעיד כי מדובר במשהו הכי קרוב, צרחות הילדים רק גברו כאשר אף אנו המבוגרים עומדים בקושי על הרגליים חיוורים כסיד, כאשר ברגע הזה אנו כלל לא יודעים להעריך את העובדא שאנחנו חיים כולנו בריאים ושלמים אנו

הכנים ורק אז ימשיך הלאה, ובדרך כלל כאשר יגיע הביתה יתברר ששכח שלשה מוצרים ושלשה הוא הביא את הלא נכון (וזה אחרי שלשה טלפונים שעשה באמצע הקנייה אל ביתו).

האם יש סיכוי בכלל שבשבוע הבא יוכל ללכת בלי רשימה מפורטת או בלי רשימה בכלל? לכאורה זה נשמע מופרך לגמרי... העומד מן הצד יהיה אולי בטוח שמדובר ב'תם קאפ' מן הדרגא הראשונה, אך מה מאד יתפלא שהאברך הזה מכיר מקצועות שלמות בשלחן ערוך או לחילופין מסכתות שלמות בש"ס.

אז מה באמת ההסבר?

ננסה להתבונן באם יתיישב האברך כמה רגעים בטרם יצא מביתו ויסכם לעצמו את כל מה שהוא צריך בכמה קווים כלליים, מוצרי חלב, בשר, חומרי ניקיון, ממתקים, אפיה, פירות וירקות.

ואז יתחיל לפרט לעצמו... מה כולל מוצרי חלב? המוצרים הבסיסיים הנזקקים בכל בית, פחות או יותר סביר להניח שכל ראש משפחה יודע אלו המוצרים שבני משפחתו אוכלים, גבינה, גילה, חמאה, שמנית, כמו כל שבוע... בעצם אין יותר מדי חידושים, אם נו"ב החליטה השבוע לפנק את הילדים במעדן זוהי התוספת היחידה הנצרכת כרגע, וגם את זה יוכל לסמן לעצמו בקלות, 'האם זה שבוע שחל בו ר"ח' או כל סיבה אחרת.

מוצרי בשר... שוב אין חידושים גדולים בדרך כלל, בקר לחמין, עוף לליל שבת ועוף או שניים לאמצע השבוע כפי הארוחות (וכפי גודל הכיס). ואם השוויגער נמצאת בחופשה או יש כבר שני חתנים מתחתיו וצריך להמציא לעצמו ארוחות צהריים גם זה צריך לקחת בחשבון... והרי הוא לא מתכוון השבוע להחליף את המאכלים החסידיים לקובה מרוקאי, אז כנראה צריך גם כבד לשבת, וכן הלאה.

האם אחרי סיכום זה פחות מופרך שילך לקנות בלי רשימה או ברשימה מינימלית וזה יקח רבע מהזמן?! ואם אתם עדיין מסתפקים המציאות מוכיחה שיש הרבה מאד שעשים את זה כל שבוע (בעיקר הנשים הצדקניות...) ולא

עירות הספר שאסור לעשותם עיר הנידחת נראה לפני עינינו את הערים טבריא עכו או ערד. ואם בשור שנגח עסקינן נראה שור זועם מתפרץ מרפת בבית חלקיה פורץ לרפתו של השכן ומחסל שם כמה פרות, ואם במשנה ראשונה בסנהדרין נלמד על הארי והדוב והנמר וכו' שהמיתו והמחלוקת אם סוקלים אותם או כל הקודם להורג זכה בהן, נראה את הנמר מגן החיות שהמית את אחד מהעובדים ל"ע, ואם בלוה ומלוה עסקינן נראה את שליחיהם של גמ"ח קופערמאן או שערי חסד עם שליח בית דין שלפנות ערב לוקחים את רכבו של אחד הלויים מכיוון שהוא 'כסות יום'

תמצית הדברים היא שלימוד הגמרא תהיה חיה אל מול עינינו ולא סיפור מופשט מתוך הספר שלא קשור אלינו.

ג. סיכום:

מנהגו של האברך הרגיל היוצא לערוך קניות לכבוד שבת, שהוא לוקח עמו רשימה כתובה, כאשר עקרת הבית שרוצה שתקבל את המוצרים כולם כמבוקשה צריכה לרשום בפרוטרוט כל מוצר ברחל בתך הקטנה 'אטריות, אוסם, מגולגלות' 'חומר כביסה, פרסיל, פקק אדום' 'בשר בקר, שריר הזרוע (לא צוואר ולא כתף)' וכך הלאה בכל מוצר ומוצר.

ואם לא די בכך מתחילה הקנייה עצמה שנראית בערך כך... האברך דנן מגיע לחנות מוציא את הרשימה קורא בעיון את המוצר הראשון מתוך הרשימה, מתחיל לחשוב היכן זה מונח, כעבור דקה הוא מסתכל שוב ברשימה, קולט איפוא נמצא המוצר המבוקש, הולך לארון המיועד מוציא שוב את הרשימה בכדי להיזכר מה בדיוק רצה להוריד, מוריד את המוצר ומכניס לעגלה, ואז ממשיך למוצר הבא וכל התהליך הזה מתחיל מההתחלה, אך בכך זה לא נגמר, כי לאחר חמשת מוצרים שכבר הכניס לעגלה הוא חוזר לראש הרשימה ומתחיל לתהות האם כבר

הכניס את המוצר הראשון, ואז מחטט בעגלה ומוצא שאכן

מסתבר כי היו אלו זה ליד זה ממש...

כאשר אנו יודעים שזה היה בעכו ניתן להניח שזה היה מי הקרמיון שיש מי שמזהים אותו כנחל העוברת מדרום לעיר עכו ומוצאו מבקעת הלבנון, עכ"פ באותו איזור, ואילו את הפיגה מבואר מכמה מקורות אחרים שזה היה באיזור המרכז ואלו הן מקורות הירקון (יש בזה כמה שיטות והדוגמאות לא הובאו אלא להמחיש את ההמחשה).

דוגמה נוספת בסנהדרין ט"ז ע"א

"דאמר רב אחא בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא כנור היה תלוי למעלה ממטתו של דוד כיון שהגיע חצות לילה רוח צפונית מנשבת בו והיה מנגן מאליו מיד היה דוד עומד ועוסק בתורה עד שעלה עמוד השחר"

זוהי גמרא מוכרת גם למי שלא למד את העמוד... אבל למה דוקא רוח צפונית? רש"י מבאר שהכינור שלו היה על חלון לצד רוח צפונית ובליילה מנשבת רוח צפונית, אבל לכל מי שקצת מכיר את ירושלים של אז מדובר בהבנה אחרת לגמרי, הרי ירושלים של זמן בית ראשון בטרם בנו את העיר העליונה נמצאת במקום המכונה כהיום 'עיר דוד' שהיא במורד ההר לדרומו של הר הבית, ואם כן פשוט ומובן שחלונות ארמונו של דוד היו לצד צפון.

וצריך להבהיר, אין הכוונה שבכדי ללמוד משהו מוחשי אנו חייבים להכיר גיאוגרפיה או היסטוריה (שגם חלק ממה שכתבתי נלקטו רק לצורך המאמר הנוכחי...) אלא בעיקר שזה לא יהיה משהו מופשט.

אם נלמד על הסנהדרין שיצאה מלשכת הגזית להוסיף על העיר, נראה בדמיונו את גדולי התנאים מסתובבים על האדמה של שכונת מוסררה הסמוכה לבית מדרשינו - שכל הנראה במקום הזה הרחיבו בזמן בית שני את העיר (החומה השלישית של העיר) כאשר המה קובעים אותה בקדושת ירושלים.

ואם נלמד על

דרכי קניני התורה

הסבר מקיף על מננה מערכת הזיכרון ועולם הנפלא של המח האנושי

את ידינו ואת רגלינו באותה משנה. אז נציע לכאן סוג של הקשר וכמובן אין כאן אמירה של כזה ראה וקדש, רק לשם המחשת הדברים.

קודם כל המשנה מחולקת לד' חלקים. הראשון 'דיני שלשה דיינים' השני 'עשרים ושלוש דיינים' והשלישי 'שבעים ואחד' והרביעי 'בטעמי ומקורות המספרים דלעיל'.

נקח את חלק הראשון של 'דיני השלשה דיינים' יש כאן בעצם 'פרט וכלל ופרט' קודם כל עוסקת המשנה בדיני אדם הפרטי עוברת לדיני הכלל

(דברים הנוגעים לכלל ישראל כולו או לציבור גדול) וחוזרת לדיני הפרט.

הפרט הראשון עוסק בממונות, והפרט השני בעניני קדושה (קדושת הבית, קדושת ממון גבוה).

'פרט הממונות' מחולק לשלושה 'ממון' (גזילות וחבלות) 'קנס' (כפל ד' וה') ו'איסורים' (אונס ומפתה ומצטרף). (אמנם האיסורים הם גם משום קנס אבל לצורך הסדר הטוב נחלק אותם להגדרה שלישית) 'מכות' נכנס לכאן או משום שהוא בא על העברת איסורים, או משום שהוא נכנס בין הדברים שבמחלוקת.

'חלק הכלל' מחולק לשניים בין דברים הבאים בדרך קבע (עיבור שנה, חודש) לבין דברים הבאים בדרך מקרה (סמיכת זקנים ועריפת העגלה). ואת 'פרט הקדושה' כבר חילקנו, לאיסורים (חליצה ומיאון) לבין 'קדושת גבוה' (מעשר שני, נטע רבעי, הקדשות וערכין) ומי שירצה יוכל חלק גם בזה עצמו לבין ממון גבוה פרטי (מעשר שני ונטע רבעי) לבין קדושת גבוה ציבורי (הקדשות וערכין).

ברגע שכל הפרטים הללו קיבלו סדר מיוחד במוחנו הרי שיהיה לנו קל בהרבה הן לזכור את עצם דברי הגמרא והן לזכור אותו כענין אחד גדול והן לזכור את כלל הפרטים לפי הסדר.

ההקשר ככלי עצום בכל דבר שנרצה לשמר בזכרוננו:

אך חשוב
לציין כי

אחר הרבה יותר קל לזכור את זה.

וכהמשך שלב ג' שלב ה'תמצות' יש כאלו שכאשר שולחים את הילדים למכולת לרכוש כמה דברים ורוצים שהילד לא ישכח את אחד הדברים, הם ייצרו סיפור פיקטיבי שמחבר את כל המוצרים האלו מתוך הסיפור, ופלאי פלאים הילדים תמיד יזכרו את הכל דרך הסיפור, והסיבה היא פשוטה כי ברגע שיש הקשר בין כל הדברים זה גורם להם שלא לשכוח מאותה סיבה שהזכרנו כבר.

ומן החול אל הקודש:

גם אחרי שעשינו את הסיכום עדיין יש כאן קושי, היות וברוב עמודי הגמרא העמוד מחולק לכמה נושאים, ולא תמיד יש רצף והסבר לדברים מה שמקשה עלינו לזכור אותו ביחד, אך אם נעשה הקשר וסיבה בין שלל הדברים למה נכתבו כאן, הרי האפשרות שנזכור את דברי הגמרא תעלה פי כמה, כמו כן ההקשר יעזור לנו בלעשות סדר בגמרא למה נכתב זה אחר זה וזה לפני זה, שכאמור לעיל ברגע שיש רצף הגיוני בין הדברים זה יקל עלינו לזכור את העמוד ואת סדרי הדברים.

אמנם בעת השבת העעל"ט זכינו לשמוע על הקשרים מהמקורות כאשר הרה"צ ר' אהרן קאהן שליט"א מוטיקי קנין ש"ס הרצה בטיב טעם ודעת 'הקשרים' על כל מסכתות 'בבא בתרא' ו'סנהדרין', (וכבר הבאנו דוגמה לעיל שבו רש"י עצמו הסביר לנו למה הביאו את הסיפור מאותו בן כהן בבית הקברות לאחר העובדא עם מי הבצעים) וגם הש"ס כולו מלא ב'סימנים' שבעצם באים לתת הקשרים. אבל גם מי שלא זכה עדיין להכיר כל הראשונים והמקורות המסבירים כל דבר למה נכתב כאן ולמה נכתב כאן, יוכל לעשות לעצמו 'הקשרים' על פי היגיון שלו, כמובן שיש מקומות בהם ההקשר ברור, אבל גם אם לא, נוכל לעשות 'הקשר' בכוחות עצמנו.

נקח את המשנה הראשונה בסנהדרין.

אפשר לומר כי זהו אחד המקומות שבלי 'הקשר' לא מצאנו

דווקא בעלי הזיכרון הפנומליים.

וההסבר הוא פשוט ביותר ברגע שתמצתנו את הכל וסיכמנו את הרשימה כולה לכמה ראשי פרקים זה הפך לכמה פרטים שקל לנו בהרבה לאחוז ביד, כדוגמת ערמה של מאות מטבעות של עשרות אגורות שכבד מאד לנשיאה אך ברגע שפירטנו אותו לשטר של מאה שקל זה הפך לקל ממש.

ומן החול אל הקודש:

הרי הדבר פשוט וברור שאם נרצה להנציח את העמוד גמרא בזכרוננו קשה לנו יהיה מאד לעשות את זה אם זה יהיה גמרא עם הרבה פרטים ולא נסכם אותו לכמה ראשי פרקים. וכשם שבמשל ברגע שאספנו את רשימת הקניות הארוכה לכמה מוצרי יסוד, אף כאן נקח את כל הפרטים לכמה נתונים ראשיים שיהיה מועט המחזיק את המרובה.

ד. הקשר:

זכור לכולנו המשחק אותו שיחקנו כילדים שבשמו נקרא 'טלפון שבור' שבו הראשון בתור ליחש באוזנו של חברו תחילת סיפור, ואחר כך השני היה ממשיך את הסיפור בלחישת על אוזנו של השלישי וכך הלאה, בדרך כלל בסוף מצאו עצמם עם סיפור בילי ידיים ורגליים בלי כל קשר בין חלקי הסיפור, וזאת בשל העובדא כי השלישי לא שמע את כל הסיפור אלא רק מה שאמר לו השני וכן הרביעי וכן החמישי, ולכן חסר ההקשר בין כל חלקי הסיפור.

על אף שהסיפורים האלו היו מאד משעשעים את הילדים הרי כמעט בלתי אפשרי היה שהם יוכלו לזכור את הסיפור, מה שאין כן סיפור פשוט שסיפר המלמד בחדר בוודאי היה נחרט בזכרונם להרבה יותר זמן, וזאת בשל כך כי הסיפור כולו היה חטיבה אחת והמשך אחד עם היגיון שחיבר בין כל חלקי הסיפור

וכבר הזכרנו בשלב 'ההבנה' שרצף מספרים ללא הסבר קשה לזכור אין ברגע שיש הסבר הגיוני לרצף הזה האם זה מס' טלפון או כל רצף הגיוני

כה מוזרה וחסרת ענין הפכה לפתע פתאום למרכז דאגותיו? התשובה היא פשוטה ששאלה הנשאלת שוב ושוב ושוב, הבן אדם בתת מודע יודע שכנראה השאלה היא לא כפי שחשב מלכתחילה, אלא מדובר בשאלה חשובה, והיא ראייה כי היא חזרה על עצמה כמה וכמה פעמים.

כך ממש פועל המח שלנו, באם ישמע/יראה דבר מסוים פעם אחת יהיה לו אדיש ולא ייחס לו חשיבות רבה, אך באם הדבר יחזור על עצמו שוב ושוב, מיד יבין שיש כאן מידע בעל ערך וצריך לשמור עליו.

ומחול אל הקודש

את האמת כי ענין החזרות איננו צריך חיזוק והמלצה אחרי שרבו מאמרי חז"ל על חשיבות החזרה אשר כחה לשמר את הלימוד הוא גם ככה סגולי. וההמחשה לא באה אלא להסביר איך פועלים הדברים טכנית במחו של האדם לשמר את כל מה שהאדם ילמד ויחזור עליו עליו שוב ושוב.

פרק ג'

שליפה

בטרם נבין מהי 'שליפה' ואיך לעשותה, ננסה להבין קודם כל למה צריך 'שליפה'

בעצם עד כה דיברנו ופירטנו דברים המביאים לידי שימור הלימוד שאנו לומדים בזכרוננו, אך יש כאן פרק נוסף, פרק אשר מגיע לאחר שהדברים נחרטו ונשמרו בספר הזכרונות שלנו.

לא אחת כאשר אנו רוצים להיזכר במשהו ישן שלמדנו צריכים אנו להתייגע הרבה עד אשר אנו נזכרים בו, כדוגמה, למדנו ענין מסוים בגמרא, ואנו זוכרים שלמדנו ענין דומה בעבר, וכאשר אנו מנסים להיזכר היכן, זוהי עבודה קשה שבמקדש.

ההסבר לכך הוא כי ישנם בספר הזכרונות שלנו כל כך הרבה מידע השמור, בין של קודש ובין להבדיל של חול, וכאשר אנו רוצים להיזכר במשהו ישן אנו צריכים לשלוח את הענין הספציפי הזה מתוך ערימה ענקית של זיכרונות, והיא מלאכה לא קלה.

אגדתא, בבא מציעא 'הונאת דברים' ובבבא בתרא מיטה של תלמידי חכמים מדברי רבי בנאה אמר ר' יוחנן ובהמשך שאר דברי רבי בנאה (ציון מערת המכפלה, והסיפור עם הירוש האמיתי שלא הלך להכות על קבר אביו שבעקבות כך מינווהו לרבי בנאה לשופט העיר)

הקשר של שמות אמוראים: סנהדרין דף ד' בסוגיית 'יש אם למקרא' יש שני 'רב אחא', בסוף עמוד א' רב אחא בר יעקב הוא המקשה שלית מאן דפליג על שיש אם למקרא 'מלא תבשל גדי בחלב' ואילו בסוף העמוד השני רב אחא בריה דרב איקא הוא המתיר את התירוף הסופי כי דרך ביטול אסרה תורה.

וילמד חכם ויוסיף לקח.

חזרות

כל דבר שהמח שומע/רואה אותו שוב ושוב הרי זה יגרום לו לראות בו חומר חשוב ומעניין והוא יעביר את זה למח הזא"ט

נקח דוגמה פשוטה יהודי העומד בתחנה ביום מן הימים ממתין לאוטובוס כאשר לפתע נגיש אליו מאן דהוא ושואל אותו האם ראה ילד כבן 11 קצת נמוך עם משקפיים וחולצה צבעונית, מנין לו לשים לב בין כתפיים באדישות, מנין לו לשים לב בין ההמונים החולפים כאן ברחוב כל הזמן ילד עם תיאור שכזה שכנראה רבים יש כמותו, הוא נענה בשלילה וממשיך לחכות כאשר עד מהרה ישכח השאלה המוזרה הזאת מתודעתו.

אך באם חולפים רק כמה דקות ויהודי אחר מתקרב אליו ושואל אותו את אותה שאלה עם אותו תיאור זה כבר יתחיל להדליק נורות במוחו, 'מה קורה כאן?' ובאם בעוד כמה דקות השאלה תחזור על עצמה מפי שואל אחר, אז כבר יתחיל להבין שיש דברים בגו, ואם זה יחזור על עצמו עוד פעם, הוא כבר יתחיל לברר, ואז ישמע שמחפשים ילד מאתמול בלילה ואולי בעצמו יצטרף אל צוות המחפשים.

איך קרה מרגע לרגע ששאלה שהיתה בעיניו

'ההקשר' לא נועד רק לתת המשכיות לדברי הגמרא מתחילת העמוד ועד סופו, אלא ההקשר הוא כלי נפלא שיכול לעזור לנו בהרבה מובנים בלימוד הגמרא, וכאמור מקודם זה דבר שכל אחד יכול עם קצת מחשבה לעשות לעצמו 'הקשרים' רבים בכל לימוד ולימוד, כאשר ההקשר שהוא עושה בו יעזור לו לזכור דברים רבים.

כבר הבאנו לעיל דוגמה כיצד במקרה שיש הרבה פרטים במשנה או בדברי הגמרא איך 'ההקשר' יוכל לעשות לנו סדר, אך זה הרבה יותר מזה, בכל עמוד בו אנו מרגישים בנקודה מסוימת שהיא תהיה לנו קשה לזכור, או בכלל כאשר יש מימרא חשובה או ענין, או סוגיא, שאנו רוצים במיוחד לזכור, או שאנו רוצים לזכור את המראי מקום המדויק שלו כגון דף או עמוד, או אפילו לזכור שמות אמוראים, יצירת 'הקשר' כל שהוא במקום יעזור לנו לזכור אותם.

אביא כאן כמה דוגמאות ממה שמעצמי ובשרי חזיתי עד כמה יצירת 'הקשר' יוכל לשמר דברים לזמן רב.

בפרק שניים או חזין בסוגיא של רוכב ומנהיג (דף ח' ע"ב ט' ע"א) הגמרא מביאה שם שלוש ת"ש להקשות משלוש ברייתות להוכיח שהרכוב קני' (במצאיה או במקח וממכר) האחד מ'שניים שהיו רוכבין על גבי בהמה' השני משנים שהיו מושכין בגמל' והשלישי מ'אחד רכוב חמור' ובהמשך מ'היה רוכב' סתם, ובזמנו כאשר למדו את העמוד עשיתי לעצמי סימן כי מדובר בשלוש בהמות אשר האחד הולך למרחק גדול יותר מהשני.

סתם בהמה עם המהלך הקצר ביותר, החמור שאנו יודעים שהוא רובץ בין המשפתיים ואפשר ללכת אתו למרחקים גדולים יותר, ואילו את הגמל המכונה 'ספינת המדבר' והולך דרכים של מאות ואלפי מילין, וההקשר הזה היתה הסיבה שהוא פשוט נחרט בזכרוננו.

הקשר של דפים: דף נ"ח בבא מציעא ודף נ"ח בבבא בתרא שניהם

דרכי קניני התורה

הסבר מקיף על מנהג מערכת הויכרון ועולם הנפלא של המח האנושי

בין מדפי זכרוננו והוא מיקל עלינו את מלאכת החיפוש אחר אותה ידיעה וממילא מיקל גם על מלאכת השליפה, כמובן שהמפתחות הללו צריכים להזכיר אותנו את הסוגיא הנלמדת ולכן צריך שיהיה להם קשר כל שהוא.

העצה היעוצה היא לאחר שעשינו סיכום ואספנו את העמוד לכמה ראשי פרקים וענינים, לבחור ולהוציא מילה או שניים מכל ענין בעמוד - התועלת גדולה היא כאשר מדובר בתיבה בעלת משמעות בתוך הסוגיא ושתזכיר אותנו את הסוגיא בקלות - את התיבות שאספנו נעלה על גבי הכתב, וכאשר יגיע היום שאנו נצטרך לו, נוכל להוציא את הכתב ודרך 'המפתחות' הללו להיזכר בעמוד כולו.

כמובן ההמלצה העדיפה היא לנסות להיזכר בעמוד כולו רק במילת מפתח הראשון, אך באם אנו נתקעים באמצע ולא מצליחים להיזכר בהמשך דברי הגמרא הרי שהמפתחות יוכלו לעזור לנו להיזכר, ובד בבד לא להפסיד את תועלת השליפה כי בסופו של דבר גם על ידי המפתחות, הלימוד נשלף ולא נלמד שוב.

כל אחד יכול להכין לעצמו לוח מסודר לפי הימים שבו צריך לשלוף את הדף או העמוד הזה, וכמו כן אפשר להשתמש בלוחות שונות של שינון הש"ס הבנויים לפי ימים.

אך גם הלוחות וסדרי החזרה של 'קנין ש"ס' יכולים להביא את אותה תועלת, כאשר לפני כל חזרה מתוך הגמרא נתיישב קודם לכמה דקות וננסה לשלוף מזכרוננו את העמוד, ורק אחר כך נלמד אותו בתוך הספר.

ויהי"ר שכל אחד ואחד יוכל להפיק תועלת רבה מאת הדברים ונוכח לסיים ולקנות מסכתות רבות וספרים רבים ללמוד וללמד לשמור ולעשות, ולקיים מצוות ידיעה התורה בהידור רב.

אז מה מוטל עלינו לעשות

לאחר שלמדנו דף או עמוד גמרא פשוט נעשה 'הוצאה והכנסה' כמה פעמים...

צריך פשוט להתיישב ולנסות להיזכר ממה שלמדנו, בעל פה. על פניו זה נראה לא קל, אבל אם ננסה לעשותו נראה שהוא לא כל כך מורכב, בסופו של דבר הלימוד עדיין טרי במוחנו ובקצת מאמץ הוא יעלה לנו בזיכרון, ברגע שעשינו את זה ביצענו בו 'שליפה' כלומר למדנו את המסלול בו עלינו לצעוד בכדי להוציא את הספר המבוקש. על אותו תהליך נחזור גם אחר כמה ימים ואחר שבוע או שבועיים, אחר כחודש, ואחר כמה חודשים, ולאט לאט המח יתרגל להכיר את המסלול של העמוד הזה מן התא הנדחק בזיכרון למודע שלנו.

(זה פשוט כי הלימוד החוזר מבפנים איננו שליפה מסיבה הפשוטה, כי אנו לומדים אותו שוב מן הספר ואין אנו שולפים אותו מהזיכרון)

אך צריך לציין שלפחות בפעם הראשונה נעשה את השליפה רק למחרתו של יום בו למדנו את העמוד, כי בטרם עברה עלינו שינת לילה הרי אין זה שליפה כלל, כי בעצם עוד לא הכנסנו את הספר למקומו והוא עדיין בידינו לכן אין זה שליפה, רק כאשר דחקנו את הידיעה ואת הלימוד אל תוך תאי הזיכרון - שזה קורה בדרך כלל בעת השינה כאשר המח מעבד כל מה שלמד במשך היום - רק אז הגיע עת 'שליפה'.

יצירת מפתחות לאוצר הזכרונות שלנו

בכדי להקל על תהליך השליפה אפשר לשלב בו עצה נוספת אותו הזכרנו לעיל בדרך אגב, והיא עריכת מפתחות על אוצר הספרים הגדול הזה, ועל ידי המפתחות יהיה לנו קל בהרבה להגיע אל הספרים המבוקשים.

איך עושים מפתחות לעמוד גמרא?

המפתח כשמו כן הוא, כלי שפותח לנו דלתות נעולים בזיכרוננו, מדובר בקישור המוביל אותנו אל אותו עמוד הנמצא

זוהי הסיבה שעל מבחן אמריקאי קל לנו יותר להשיב מאשר לבחינה רגילה, כי בבחינה רגילה עלינו לשלוף את הידיעה הנכונה מתוך ספר הזכרונות עב הכרס שלנו, ואילו בבחינה אמריקאית השליפה כבר נעשתה על ידי הבוחן, ועלינו רק להשיב מתוך הזיכרון מהי התשובה הנכונה מתוך מה שהוצע.

ולכן, אם לא נתרגל 'שליפה' על מה שלמדנו הרי שברבות הזמן יהיה לנו קשה מאד להיזכר במה שלמדנו על אף שבזמן הלימוד עסקנו בו רבות, מכיוון שהוא כבר נדחק לפינה ומקומו תפסו זכרונות חדשים.

(כאן צריך להבהיר.. זה לא אומר שכן אדם לא יכול לזכור דברים ישנים, ואדרבא לפעמים רואים בן אדם הזוכר את הישנות יותר ממה שזוכר את החדשות - ובפרט במילי דעלמא, אך הם מגיעים משתי סיבות, או כי אכן מבלי לשים לב תרגלו עליו 'שליפה' - כלומר שחזרו לעצמו את המאורע הרבה פעמים מתוך שהיה חביב עליו - או כי נזכר בו רק בפתע פתאום, שכל אחד יכול להעיד על עצמו שלא אחת קורה לו שהוא נזכר פתאום מאיזה סיפור ישן בדרך כלל על ידי איזה סיבה צדדית. אבל אם ירצה להתיישב עכשיו ולהיזכר מה קרה עמו לפני כחמש עשרה שנים בתקופה מסוימת בדבר שבזמנו הוא לא כל כך שם לב לזה, זה יהיה לו קשה מאד).

מהי שליפה? וכיצד מבצעים אותה?

בעצם הזיכרון שלנו דומה לאוצר ספרים ענק שבו יש מאות אלפי ספרים אך אין בו מפתחות, אז באם אנו רוצים גמרא או חומש אנו נמצא אותו בקלות כי אנו רגילים להיכנס להוציאו ולהחזירו ואנו כבר יודעים היכן בדיוק אנו זקוקים לגשת בכדי להוציאו, אך אם ביום מן הימים נרצה לעיין באיזה ספר שאנו לא רגילים אליו, נצטרך להתייגע הרבה בכדי למצוא אותו.

למעשה הספר כבר נמצא ברשותנו רכשנו אותו ושילמנו עליו טבין ותקילין אך בפועל אם אנו רוצים להשתמש בו תחכה לנו עבודה קשה ומייגעת של חיפוש מחיפוש להגיע אליו. כך בדיוק נראית ידיעה שרכשנו אותו אך לא ביצענו בו שליפה (כלומר לא עשינו את המסלול של הוצאה והכנסה) הוא נמצא באוצר הזיכרון שלנו, אך קשה לנו להגיע אליו.

הרה"ג ר' שמעון מ. חיים היילפרין שליט"א
מרבני משיב כהלכה ב'הלכות נדרים'

חובת כשרות באתרוג למי שמקפיד על הכשר מיוחדת:

שאלה: אני מקפיד לקנות מאכלים רק בהכשר
בעדתינו האם צריך לקנות גם האתרוג בהכשר?

תשובה: בסימן תרמ"ט סעי' ה' מבואר שהאתרוג צריך להיות ראוי לאכילה, ובביה"ל שם בסעי' ב' ד"ה 'אינו יוצא': דלפרי מגדים צריך ביום ראשון שיהא ראוי לאכילה לו דווקא ולא סגי שראוי לאחרים, וכיון שההקפדה על הכשרות הוה קבלה ומסורת אבות, אין להקל בזה.

חובת התרה על קבלת לימוד בכתב:

שאלה: חתמתי על שטר קבלה ללמוד סך שעות רצופות וקשה לי לעמוד בזה, האם אני צריך התרה? תשובה: נחלקו האחרונים אם שבועה ונדר בכתב, חל.

בשורת רעק"א סי' כ"ט, ובשורת חכם צבי תשו' הנוספות סי' א', אבני נזר יור"ד ש"ו שמקילים. ובחת"ס יור"ד ר"כ ונו"ב מהדו"ק יור"ד ס"ו מחמירים וכן מצדד בדברי חיים יור"ד א' י"ז להחמיר.

שליח בסיפור הנדר לפני המתירים:

שאלה: אני מתבייש לספר נדרי לפני המתירים,
האם אני יכול לשלוח שליח?

תשובה: בסי' רכ"ח סעי' כ' שצריך הנודר לבוא לפני המתירים ואינו עושה שליח ואפילו בכתב אין מתירים (ערוך השולחן רכ"ח סעי' נ"ד)

התרת נדרים למנהג משפחתי:

שאלה: יש לנו מנהג במשפחתנו לאכול קוגל אגוזים בהושענא רבה אחר התפילה, ובשנים האחרונות קשה לי לקיים מנהג זה, האם צריך התרה? תשובה: אין צריך. כיון שאינו מנהג של סייג וחסידות (פרי חדש א"ח סי' תצ"ו) ובפרט שאומרים גילוי דעת בערב ר"ה.

סוכם ללמוד חברותא:

שאלה: סיכמתי עם חברותא ללמוד לימוד מסויים,
האם הוה נדר?

תשובה: הוזה נדר! כמבואר בנדרים ח' ע"א.

מנהג ללבוש גארטל בתפילה:

שאלה: נהגתי ללבוש גארטל לתפילה, האם אני חייב להקפיד ע"ז?

תשובה: כיון שנהגת ג"פ הוה כנדר (כמבואר סי' רי"ד)
ויש להקפיד ע"כ לעולם. מ"מ אם נודמן לך מצב
שאינ לך גארטיל, אין להתבטל מתפילה בציבור
וכיצ"ב שמסתמא אדעתא דהכי לא נהוג.

התחייב צדקה לקרו מסויימת:

שאלה: נתחייבתי סכום גדול לקרן צדקה ובינתיים נסגר הקרן, האם אני חייב לתת הסכום לצדקה אחרת?

תשובה: אם כוונתך היתה דווקא לאותה קרן, אינך צריך לתת הכסף לצדקה.

זו, עליך לתתו לצדקה (שבט הלוי ח"י קס"ה).

התחייב צדקה מחמת דוחק:

שאלה: נתחייבתי בדינר לתת סכום גדול לטובת המוסד מחמת שרודי שליט"א דחק בי מאוד שאקבל ע"ע, האם חל הנדר?

תשובה: הנדר חל כיון שאינו בגדר אונס (כמבואר בערוך השולחן סעי' נ"ד) אלא אם אין לך, אינך חייב לשלם, ואי"צ להלוואות לקיים ההבטחה (עי' ש"ך ס"ק ה' ובח"ס רי"ח).

עבר הרבה זמן אחרי התחייבות לצדקה:

שאלה: חתמתי הו"ק לצדקה וכבר עבר כמה שנים
האם מותר לי להפסיק ההו"ק או שצריך התרת
נדרים?

תשובה: לאחר שנה אפשר לבטל וראוי לעשות התרת נדרים (צדקה ומשפט פ"ד הערה ל"ה).

מנהג שלא לאכול לפני נטילת לולב:

שאלה: נהגתי שלא לאכול ולשתות קודם נטילת לולב ועכשיו קשה לי ואני רוצה לשנות מנהגי האם צריך התרת נדרים?

תשובה: אכילה ממש, דהיינו פת כביצה, אסור מדינא. וטעימה, דהיינו פת פחות מכביצה, או פירות וכיוצא, אפילו יותר מכביצה מותר מדינא. ומ"מ אין להקל אם לא לצורך גדול (תרנ"ב משנ"ב ס"ק ז'). ולכן נחשב כמו כל מנהג טוב שנהג ג"פ, שהוא נדר כמבואר יור"ד סי' ר"ד סעי' א' וצריך התרה. אולם אם רק באופן חד פעמי רוצה לשנות לצורך חולי וכיוצא. מ"מ אי"צ התרה (כמבואר בדגול מרבבה וכן נקט להל' בשו"ת מהר"ם ח"ז ב', תשובות והנהגות ח"ד סי' ר"ז).

מנהג שלא לשתות מחוץ לסוכה:

שאלה: נהגתי שלא לשתות אפילו מים חוץ לסוכה ובעת נודע לי שמעיקר הדין מותר לשתות מים חוץ לסוכה, האם צריך התרה?

תשובה: כיון שמחמת טעות בהלכה נהגת כן, מותר לך לשנות הנהגתך ולשתות חוץ לסוכה ואי"צ התרה (רי"ד ש"ך סי"ק ה').

חברות

'קנין ש"ס'

נתינתם ע"י ב"ק מ"ן אדמו"ר שליט"א

המסורה לנדרו ש"ס א"ר כהנא מ"ן המילה, בריבית של חס"ס מילה בע"פ

במטרה לעידוד החזרה המיוחדת על הארבעים

דפים של מסכת סנהדרין בירח האיתנים

ח"ר 'קנין ש"ס' שזכו בהגרלות:

1. שני נתיקים וקרתיים לד' מינים - זקרה בשער
מח"ר אדרן ביינע שליט"א - וסודר אברהם יצחק ווייס שליט"א
2. וכות 500 ש"ח להכביט לחג - האטמאן תבשטים
מח"ר איה קליין שליט"א
3. מיקרוגל לחג - שטון חשט"ל
מח"ר אברהם יעקב שטיינבערגער שליט"א
4. וכות 300 ש"ח למשחקים לחג - מאטלי'ס מנחשקס
מח"ר חיים מנחם ורשטאן שליט"א
5. וכות 300 ש"ח לתבשית לחג - מ"ן תבשטים
מח"ר מרדכי יצחק שמאריט שליט"א

ממ"כ שמונים או להודיע לכלל נבחר 'קנין ש"ס'

שבס"ד יתקיים חלוקת נכרטיס קנין לחג

נתן לקבלו אצל הרה"צ י"א ברוך מ"ן שליט"א

ח"ר 'קנין ש"ס' חיו מנוסל למעמד 'חזקו ונתחזקו' שתתקיים איה ביום א' נג

בשבת מילה מקושר על סאבעים דעס - פרטים יצא איה לכל מילה רבני 'קנין ש"ס'

בית תלמוד להודאה		
חושן משפט	הרה"ג ר' אברהם דימאנט שליט"א ר"ב ב'משיב כהלכה" פל: 05331-48-453	ד"ר ממונה
	הרה"ג ר' שמעון עוזר בראים ווייס שליט"א ר"ב ב'משיב כהלכה" פל: 05484-76-940	
	הרה"ג ר' אליהו גוטליב שליט"א ר"ב ב'משיב כהלכה" פל: 05041-52-017	שכיר בתים
	הרה"ג ר' ראובן יהושע ווייס שליט"א מורה ב'בתיבות הוראה" פל: 05271-97-741	שכיר פועלים
יורה דעה	הרה"ג ר' מרדכי מנחם סימון שליט"א ר"ב ב'משיב כהלכה" פל: 05484-80-936	ר"ר אגודת אגודת אגודת
	הרה"ג ר' מיכאל אליעזר ברייש שפיצר שליט"א ר"ב ב'משיב כהלכה" פל: 05484-68-717	
	הרה"ג ר' אהרן ברייש בריג לויפער שליט"א מורה ב'בתיבות הוראה" פל: 05484-63-582	
	הרה"ג ר' יואל רובין שליט"א ר"ב ב'משיב כהלכה" פל: 05276-30-126	
	הרה"ג ר' שמעון דוב ברנדסדורפר שליט"א ר"ב ב'משיב כהלכה" פל: 05331-71-244	הפלישה הלה
	הרה"ג ר' אפרים גוטליב שליט"א ר"ב ב'משיב כהלכה" פל: 05276-53-708	הנהלה טובות כלים
	הרה"ג ר' נפתלי ברייש שטיינברגר שליט"א מורה ב'בתיבות הוראה" פל: 05832-99-809	נדרים ושבועות
	הרה"ג ר' שמעון ממתיהו חיים היילפרין שליט"א ר"ב ב'משיב כהלכה" פל: 05484-91-128	
	הרה"ג ר' אפרים גוטליב שליט"א ר"ב ב'משיב כהלכה" פל: 05276-53-708	מזוזה
	הרה"ג ר' אברהם מרדכי קאהן שליט"א מורה ב'בתיבות הוראה" פל: 05271-22-451	
אורח חיים	הרה"ג ר' ישראל יצחק גוטליב שליט"א מורה ב'בתיבות הוראה" פל: 05276-96-741	אצות
	הרה"ג ר' יוסף קדיש בלום שליט"א ר"ב ב'משיב כהלכה" פל: 05331-40-139	סדרים
	הרה"ג ר' אברהם הגרמן היימליך שליט"א מורה ב'בתיבות הוראה" פל: 05341-25-253	מחיר קודש
	הרה"ג ר' יהודה ארי' סאקס שליט"א ר"ב ב'משיב כהלכה" פל: 05041-03-166	תפיל וקריאת התורה
	הרה"ג ר' מנחם מענדל גוטליב שליט"א ר"ב ב'משיב כהלכה" פל: 05271-93-503	הנהגות ועודות
	הרה"ג ר' חיים ברייס כהן שליט"א ר"ב ב'משיב כהלכה" פל: 05276-97-459	ברכות הנהגות ועודות
	הרה"ג ר' דוד גולדשמיד שליט"א ר"ב ב'משיב כהלכה" פל: 05276-03-510	אמרות לעשרים
	הרה"ג ר' שמעון דוב ברייס בלום שליט"א מורה ב'בתיבות הוראה" פל: 05485-19-899	הקלות ההנהגות
	הרה"ג ר' יצחק אייזיק ברייס שטיינברגר שליט"א ר"ב ב'משיב כהלכה" פל: 05276-20-202	מקצות
	הרה"ג ר' יוסף צבי סימון שליט"א ר"ב ב'משיב כהלכה" פל: 05276-43-909	ל"ט מאמרים בשבת
שולחן ערוך	הרה"ג ר' אהרן דוד סאמעט שליט"א מורה ב'בתיבות הוראה" פל: 05331-57-857	שולחן ערוך
	הרה"ג ר' אברהם ברייס וואלעס שליט"א ר"ב ב'משיב כהלכה" פל: 05271-15-449	
	הרה"ג ר' יחזקאל הגרמן סאמעט שליט"א מורה ב'בתיבות הוראה" פל: 05485-02-387	רפואה בשבת
	הרה"ג ר' אברהם הגרמן ראבינאוויטש שליט"א מורה ב'בתיבות הוראה" פל: 05341-33-786	עירוב
	הרה"ג ר' עמרם הלוי וואלעס שליט"א ר"ב ב'משיב כהלכה" פל: 05341-03-766	יום טוב
	הרה"ג ר' ישראל ברייס ברנדסדורפר שליט"א מורה ב'בתיבות הוראה" פל: 05832-50-969	יחיד

המחלקה לבריאות הציבור
המחלקה לבריאות הציבור
המחלקה לבריאות הציבור

המלכה

[illegible][illegible][illegible]

המלכה

המלכה

המלכה

הַיְיָ אֱלֹהֵינוּ יִשְׁמְרֵנוּ וְיִשְׁכְּלָנוּ וְיִשְׁמְרֵנוּ וְיִשְׁכְּלָנוּ
וְיִשְׁמְרֵנוּ וְיִשְׁכְּלָנוּ וְיִשְׁמְרֵנוּ וְיִשְׁכְּלָנוּ
וְיִשְׁמְרֵנוּ וְיִשְׁכְּלָנוּ וְיִשְׁמְרֵנוּ וְיִשְׁכְּלָנוּ

[illegible]

הכרטיז'ים

בין השעות:

9:00-7:00

- אביבים ובחורים
- ללא א"ש
- שיעורים וחברות
- אבות וبنים

סוכר גורמלו - סוכר טהור - תכולת חלב

בית שני ב' דחור"ק, לא תמקדים שבת אבות ובנים
לרגל 'אמנסט פפ' וטוד',
בוהל בית מדרש הגדול

תעודות אחרון
פעי"ק ירושלים
תקנ"א

A group of five men in traditional Russian folk costumes, including long brown coats and black hats, performing a dance on a green background.

